

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

О. В. КІРШОВА

СУЧАСНІ МЕДІАРЕСУРСИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ

Навчальний посібник

Миколаїв – 2025

УДК 378.147:811.112.2](075.8)

К 73

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 3 від 27 лютого 2025 року).

Рецензенти:

Л. Городнича – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри іноземних мов Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Тараса Григоровича Шевченка.

Т. Вакуленко – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу з німецької мови Чорноморського національного університету імені Петра Могили..

Кіршова О. В.

К 73 Сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах : навч. посіб. / О. В. Кіршова. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2025. – 64 с.

ISBN 978-966-336-432-2

У навчальному посібнику представлено основні сучасні медіаресурси для навчання німецької мови у старших класах. Розглянуто технології навчання іноземних мов, як ті, що застосовуються в умовах сьогодення, так і в історичному аспекті.

Посібник дає можливість отримати значну частину навчального матеріалу в ході вивчення дисципліни «Сучасні медіаресурси та технології навчання іноземних мов у старшій школі» і призначений для студентів мовних спеціальностей закладів вищої освіти, викладачів іноземних мов, слухачів курсів підвищення кваліфікації, методистів та фахівців з методики навчання іноземних мов.

УДК 378.147:811.112.2](075.8)

ISBN 978-966-336-432-2

© Кіршова О. В., 2025

© ЧНУ ім. Петра Могили, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЧАСТИНА ПЕРША. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ	6
1. Основні сучасні технології навчання іноземних мов.....	6
2. Проектні технології.....	11
3. Інтерактивні технології.....	27
4. Інформаційно-комунікаційні технології	36
ЧАСТИНА ДРУГА. СУЧАСНІ МЕДІАРЕСУРСИ	42
1. Подкаст як засіб навчання	42
2. Медіаресурси Deutsche Welle та vitamin de	48
3. Die Deutschstunde. Портал для вчителів німецької мови від Гете-Інституту.....	49
4. Застосунки Гете-Інституту для самостійного вивчення німецької мови.....	50
5. Інші застосунки та інструменти для вчителя.....	51
ЧАСТИНА ТРЕТЯ. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ІСТОРИЧНОМУ АСПЕКТІ	54
1. Технології навчання іноземних мов і культур в історичному аспекті.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ПЕРЕЛІК МЕДІАДЖЕРЕЛ	63

ВСТУП

Навчальний процес у сучасній школі вже неможливо уявити без використання вчителем медіаресурсів та новітніх технологій навчання. Отже, майбутні фахівці з викладання іноземних мов повинні набути відповідного рівня сформованості професійної компетентності.

Для цього вони мають бути ознайомлені з новітніми досягненнями методики викладання цієї дисципліни. У даному посібнику здійснена спроба представити сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах середньої загальноосвітньої школи.

Тут узагальнено досвід застосування медіаресурсів та технологій навчання, що накопичений у вітчизняній та зарубіжній методиці навчання іноземних мов, проаналізовано сучасні сайти для навчання німецької мови, та представлено огляд окремих технологій в історично-мистецькому аспекті.

Посібник складається з трьох частин, списку використаних джерел та переліку медіаресурсів.

У першій частині розглянуто сучасні технології навчання іноземних мов: технологію навчання у співпраці, технології проблемного навчання, «case study», «портфоліо» та ін. Особливу увагу приділено ігровим та інтерактивним технологіям, як таким, що покликані підвищити мотивацію старшокласників до вивчення німецької мови, та створювати на уроці комунікативні ситуації, максимально наближені до реалій німецькомовних країн. Також представлено комплекс завдань, за яким майбутні вчителі зможуть розробляти з учнями проєкти, таким чином застосовуючи на практиці проєктну технологію.

Друга частина присвячена огляду та аналізу сучасних медіаресурсів. Тут надано рекомендації щодо роботи з подкастами, представлено портал для вчителів німецької мови від Гете-Інституту, зібрано переліки посилань на застосунки та інструменти для вчителів, що дозволять їм зробити свої уроки сучасними та цікавими для підлітків.

Метою третього розділу є опис технологій, що мали найбільш суттєвий вплив на сучасну методику навчання іноземних мов протягом різних етапів її розвитку. Оскільки без знання досягнень вітчизняної та зарубіжної методики, без уміння осмислити і правильно оцінити позитивні та негативні сторони різних шкіл, течій, напрямів у методиці, неможливо зробити правильний висновок, прийняти оптимальне рішення в конкретних умовах навчання.

У роботі над посібником використані як методичні статті практичного і теоретичного характеру, так і посібники, брошури, монографії,

дисертації з методики навчання іноземних мов. Була застосована зарубіжна методична література. Посилання на всі ці джерела містяться у списку літератури.

Перелік медіаресурсів наведено окремо для зручності читачів цієї книги.

Навчальний посібник призначається насамперед студентам – майбутнім вчителям німецької мови. Він може бути корисним для магістрантів, аспірантів, викладачів та фахівців із методики навчання іноземних мов.

Ми будемо вдячні за пропозиції та зауваження щодо структури та змісту посібника.

ЧАСТИНА ПЕРША.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

1. Основні сучасні технології навчання іноземних мов

Термін *технології навчання* використовується для позначення сукупності прийомів роботи вчителя (способів його наукової організації праці), за допомогою яких забезпечується досягнення поставлених на уроці цілей навчання з найбільшою ефективністю за мінімально можливий для їх досягнення період часу [1, с. 124]. Термін набув широкого розповсюдження в літературі 60-х рр. XX сторіччя у зв'язку з розвитком програмованого навчання і спочатку використовувався для позначення навчання із застосуванням технічних засобів. У 70-і рр. термін отримав більш широке вживання: і для позначення навчання з використанням технічних засобів навчання, і як раціонально організованого навчання у цілому. Таким чином, в поняття «технології навчання» стали включати всі основні проблеми методики, пов'язані з удосконаленням навчального процесу і підвищення ефективності та якості його організації.

У наші дні відбулася диференціація двох складових терміну: технології навчання (Technology of Teaching) і технології у навчанні (Technology in Teaching). За допомогою *першого терміну* позначають прийоми наукової організації праці вчителя, за допомогою яких найкращим чином досягаються поставлені цілі навчання, а за допомогою *другого* – використання у навчальному процесі технічних засобів навчання [1, с. 125].

Найважливішими характеристиками технологій навчання вважаються такі: а) результативність (високий рівень досягнення поставленої навчальної мети кожним учнем), б) економічність (за одиницю часу засвоюється великий обсяг навчального матеріалу при найменшій витраті зусиль), в) ергономічність (навчання відбувається в обстановці співпраці, позитивного емоційного мікроклімату, за відсутності перевантаження і перевтоми), г) висока вмотивованість в оволодінні іноземними мовами (ІМ), що сприяє підвищенню інтересу до уроків і дозволяє удосконалювати кращі особистісні якості учня, розкрити його резервні можливості.

Отже, *технологія навчання* – це спеціально відібрані і розташовані у певному порядку прийоми навчання, якими користується вчитель у своїй роботі. Це науково обґрунтована послідовність дій учителя та учня, яка відповідає основним положенням того чи іншого методу навчання. Кожен з методів навчання ІМ має свою технологію: автори

методу виділяють основні прийоми навчання і їх послідовність у курсі навчання або хоча б у межах одного уроку [1, с. 125]. Розглянемо коротко окремі сучасні технології навчання іноземних мов.

Ігрові технології

Гра – це вид діяльності в умовах ситуацій, спрямованих на відтворення і засвоєння суспільного досвіду. Більшості ігор властиві такі головні риси: вільна розвивальна діяльність, яка реалізується лише за бажанням учня, заради задоволення від самого процесу діяльності, а не тільки від результату; творчий, значною мірою імпровізований, активний характер цієї діяльності; емоційна піднесеність діяльності, суперництво, змагальність, конкуренція тощо; наявність прямих чи непрямих правил, що відображають зміст гри, логічну й тимчасову послідовність її розвитку.

Педагогічна гра має суттєву ознаку – чітко поставлену мету і відповідні їй результати навчання, які можуть бути обґрунтовані й чітко виділені, а також мають навчально-пізнавальну спрямованість.

У методиці навчання ІМ виділяють такі *типи ігор*:

- мовні ігри (фонетичні, орфографічні, лексичні граматичні тощо);
- мовленнєві, які сприяють вирішенню певних завдань (створення психологічної готовності учня до мовленнєвого спілкування; забезпечення природної необхідності багаторазового повторення мовного і мовленнєвого матеріалу; тренування учнів у виборі необхідного мовленнєвого варіанта, що є підготовкою до спонтанного мовлення).

До мовленнєвих ігор зазвичай відносять ситуаційні та рольові ігри.

На уроках ІМ значного поширення набули *рольові ігри*. У цих іграх учні включаються у змодельовану ситуацію, яка вимагає прийняття рішення на основі аналізу самої ситуації. Рольова гра передбачає розподіл учнів за ролями і розігрування ситуацій спілкування відповідно до заданої теми і ролей. Процес організації гри складається із трьох етапів: підготовки рольової гри, її проведення і колективного обговорення результатів.

Рольові ігри поділяються на соціально-побутові і ділові (професійно орієнтовані). Соціально-побутові ігри спрямовані на формування навичок і вмінь іншомовного спілкування в соціально-побутовій сфері, а також на розвиток ініціативності, колективності й відповідальності як суспільно цінних якостей особистості і вдосконалення загальної культури поведінки. Ділові ігри використовуються при навчанні професійно орієнтованого спілкування у старшій школі [1, с. 126].

Технологія навчання у співпраці

Ця технологія навчання базується на ідеї взаємодії учнів у групі, ідеї *взаємного навчання*, у процесі якого учні беруть на себе не лише індивідуальну, але й колективну відповідальність за виконання навчальних завдань, допомагають один одному і несуть колективну відповідальність за успіхи кожного учня. На відміну від фронтального та індивідуального навчання, в умовах якого учень виступає як індивідуальний суб'єкт навчальної діяльності, відповідає лише «за себе», за свої успіхи та невдачі, а взаємини з учителем носять суб'єктно-суб'єктний характер, при навчанні у співпраці створюються умови для взаємодії і співпраці в системі «учень-учитель-група» і відбувається актуалізація колективного суб'єкта навчальної діяльності.

Концепція навчання отримала практичну реалізацію в ряді варіантів технології такого навчання, запропонованих американськими педагогами, та орієнтована на створення умов активної спільної діяльності учнів у різних навчальних ситуаціях, запропонованих учителем ІМ. На думку авторів, якщо об'єднати учнів у невеликі групи (3-4 особи) і дати їм одне спільне завдання, обумовити роль кожного учня у виконанні завдання, то виникає ситуація, в якій кожен учень відповідає не тільки за результат своєї роботи, але, що особливо важливо для цієї технології навчання, за результат усієї групи. Спільними зусиллями вирішується поставлена задача, а сильні учні допомагають слабшим в успішному її виконанні. Така загальна ідея навчання у співпраці, а для виконання навчального завдання навчальна група формується таким чином, щоб у ній були як сильні, так і слабкі учні. Оцінка за виконане завдання ставиться одна на групу.

Розроблено різні варіанти навчання у співпраці. Важливо також звернути увагу на те, що при організації навчальної діяльності за технологією у співпраці індивідуальна самостійна робота учня стає складовою колективної діяльності.

Прийоми навчання у співпраці реалізуються у процесі виконання учнями ігрових завдань у пропонуваній їм ситуації спілкування. Для оволодіння мовою і культурою важливою умовою є спілкування мовою, що вивчається [1, с. 126].

Технології проблемного навчання

Під *проблемним навчанням* розуміється організація навчального процесу, що передбачає створення на занятті проблемних ситуацій та організацію активної самостійної діяльності учнів для їх вирішення. У результаті в учнів формується іншомовна комунікативна компетентність, розвиваються мисленнєві і творчі здібності. Проблемне навчання ґрунтується на створенні особливого виду мотивації – проблемної,

тому вимагає адекватного відбору і структурування дидактичного змісту матеріалу, який має бути представлений ланцюгом проблемних ситуацій.

На уроках ІМ проблемне навчання набуло широкого застосування як засіб активізації творчих можливостей учнів на стадії введення навчального матеріалу і на стадії його закріплення у процесі мовленнєвої практики. Для цього в підручники включаються тексти, в результаті читання яких учні повинні вирішити поставлене проблемне завдання. У підручниках даються так звані «проблемні» тексти, які допускають неоднозначне тлумачення їх змісту, що є основою для організації дискусії за змістом тексту після його прочитання. Крім того, дискусія може бути організована на основі проблемних питань [1, с. 127].

Особлива увага приділяється розробці й використанню на уроках ІМ іншомовних *пошуково-ігрових завдань* (для розвитку гостроти спостережливості, різних видів мислення, відтворюючої і творчої уяви) і *проблемних іншомовних завдань для культурознавчого збагачення світосприйняття учнів* (культурознавчі пізнавально-пошукові та пізнавально-дослідні завдання, культурознавчо-орієнтовані рольові ігри, іншомовні дискусії, проєкти).

Технологія навчання «Case study»

Ця технологія навчання виникла в середині ХХ століття в стінах Гарвардської школи бізнесу й отримала широке застосування при підготовці фахівців різного профілю, насамперед у галузі економіки, юриспруденції, менеджменту, а пізніше при навчанні ІМ.

Суть кейс-технології полягає в тому, що учням видається *набір навчальних матеріалів, укладених в папку (кейс)* і пропонується в результаті знайомства з матеріалами осмислити зміст проблеми, яка в них міститься. Як правило, проблема не має однозначного рішення і необхідно запропонувати своє бачення її вирішення. На уроках з ІМ робота з кейс-технологіями передбачає удосконалення мовленнєвих навичок і вмінь учнів в результаті участі в обговоренні проблемної ситуації.

Використання такої технології на уроках з ІМ, як свідчить практика роботи, сприяє активізації навчального процесу і є ефективним засобом формування пізнавальних і комунікативних здібностей учнів. Реалізація технології приводить до інтенсифікації навчального процесу і забезпечує різноманітність форм взаємодії між його учасниками, адже суттєвою характеристикою кейс-технології є орієнтація на міжособистісне спілкування і вплив на психічну й соціальну структуру особистості. Організація проблемного навчання, спрямованого на пошук колективного рішення, його наступне обговорення і захист під час

дискусії, сприяє розвитку мовленнєво-мисленнєвих процесів та їх реалізації в мовленнєвому спілкуванні учнів.

Модель організації уроку на основі технології «case study» має поетапну структуру:

- організаційний етап: коментар учителя про характер майбутньої роботи з матеріалами кейса, знайомство учнів зі змістом кейса;
- основний етап роботи з кейсом: детальне знайомство учнів зі змістом матеріалів кейса, формування позиції щодо проблеми змісту кейса, розробка плану презентації аналізу проблеми, прийняття рішення щодо обговорюваної проблеми;
- завершальний етап роботи з кейсом: виступ лідерів підгруп, обговорення проблеми, коментар учителя, оцінка вчителем роботи учасників обговорення, письмове завдання з обговорюваної проблеми [1, с. 128].

Технологія «портфоліо»

«Портфоліо» у перекладі з італійської означає «папка з документами», «папка спеціаліста». У загальному розумінні портфоліо являє собою форму і процес організації (колекція, збір та аналіз) зразків і продуктів навчально-пізнавальної діяльності учня, а також відповідних інформаційних матеріалів із зовнішніх джерел (однокласників, учителів, батьків, центрів тестування, громадських організацій), призначених для подальшого їх аналізу, всебічної кількісної та якісної оцінки рівня навченості даного учня і подальшої корекції процесу навчання.

У навчанні ІМ використовується «мовний портфель», який розглядається і як засіб навчання, і як показник володіння мовою і культурою. Він є новим технологічним засобом навчання, що забезпечує розвиток продуктивної діяльності учня та його особистісний розвиток як суб'єкта навчального процесу.

Мовний портфель являє собою пакет навчальних і робочих матеріалів, які дають уявлення про результати навчальної діяльності учня з оволодіння ІМ. Розроблено портфелі *двох типів*: демонстраційний портфель (Show case) і навчальний портфель (Language Learning Portfolio).

Перший містить зразки самостійних робіт учня, виконаних протягом певного періоду часу. За допомогою матеріалів портфеля учень може продемонструвати свої досягнення у використанні ІМ, що вивчається, на екзаміні, під час співбесіди при вступі до навчального закладу, в ході інтерв'ю при прийомі на роботу тощо.

Другий тип портфеля містить матеріали й рекомендації щодо самостійної роботи учнів над різними сторонами мови, що вивчається. За допомогою його матеріалів учень може самостійно або за підтримки

вчителя удосконалювати володіння ІМ. До *структури* портфеля цього типу входять засоби самостійної діагностики та оцінки рівня володіння мовою і культурою. Основна *функція* такого портфеля – педагогічна, що полягає в розвитку в учнів здатності й готовності до самостійного вивчення ІМ та іншомовної культури.

Названі типи і зразки портфелів уперше були розроблені в рамках проекту Ради Європи «Європейський мовний портфель» (1998), який пройшов апробацію в різних країнах Європи протягом 1998-2000 рр. Широке впровадження мовного портфеля в систему освіти розпочалося з 2001 р., який був названий *Європейським роком мов*. За зразком цього портфеля створено багато мовних портфелів різними мовами. Розробляються мовні портфелі і для середніх навчальних закладів України.

Досвід використання матеріалів мовного портфеля у середній школі дозволяє стверджувати, що такі матеріали можуть знайти широке застосування в якості засобу навчання для:

- оволодіння ІМ у процесі самостійної навчальної діяльності;
- оцінки/самооцінки рівня володіння ІМ [2; с. 9].

2. Проектні технології

В основі *проектних технологій* лежить так званий метод проєктів. Проектне навчання відрізняється від проблемного тим, що діяльність учня має характер проєктування, спрямованого на отримання конкретного (практичного) результату і його публічного представлення. *Проект* – самостійно спланована й реалізована іноземною мовою робота (напр.: випуск газети, підготовка виставки або вистави, переклад твору і т. д.). Технологія проєктного навчання являє собою організацію, розробку і створення учнями під контролем учителя творчих продуктів, що мають практичну значущість.

У навчанні ІМ дана технологія передбачає вирішення учнями якої-небудь проблеми, оформленої у вигляді проєкту. На думку вчених, метод проєктів – суть розвивального, особистісно-орієнтованого навчання; він може використовуватися на будь-якому ступені навчання, у тому числі і в початковій школі.

Є. С. Полат розроблено загальнодидактичну типологію проєктів: за видом діяльності (дослідні, творчі, рольово-ігрові, інформаційні, практично-орієнтовані), за предметно-змістовою галуззю (монопроєкти, міжпредметні проєкти), за характером координації (з відкритою, явною координацією; з прихованою координацією), за характером контактів (внутрішні, регіональні, міжнародні), за кількістю учасників

Сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах

(особистісні, парні, групові), за тривалістю проведення (короткострокові, середньої тривалості, довгострокові) [1, с. 128].

У методиці навчання ІМ запропоновано наступну *типологію проєктів*.

За характером кінцевого продукту проєктної діяльності: конструктивно-практичні (щоденник спостережень, розробка ситуації спілкування, «вигадування» гри та її опис тощо); ігрово-рольові (розігрування ситуації, драматизація події, створення п'єси тощо); інформаційні та дослідні (підготовка повідомлення на запропоновану тему тощо); соціологічні (звіти за результатами проведеного опитування тощо); видавничі (підготовка статті, реферату тощо); сценарні (підготовка програми позакласного заходу); творчі (переклад тексту, написання твору тощо) [1, с. 128].

Проєктна діяльність має певні *етапи реалізації*: цілепокладання, організація і планування, вибір засобів, виконання проєкту, створення робочого варіанта проєкту, укладання остаточного тексту проєкту, презентація проєкту, оцінка проєкту і його презентації, підкріплення або підтримка (перспективи використання).

Зазвичай проєкти *оцінюються за такими критеріями*: оцінка власне проєкту (дизайн, композиція, повнота змісту, інформаційні характеристики, обґрунтованість, переконливість і т.д.), оцінка якості тексту (глибина змісту, повнота розкриття проблеми, зв'язність, послідовність, мовне оформлення і т. д.), оцінка якості презентації (за змістом і ступенем впливу на аудиторію), оцінка вкладу в роботу кожного учасника (оригінальність, ступінь творчості і т. д.), оцінка вміння взаємодіяти у групі (спілкування, співпраця, взаємопідтримка, ділові якості, робота в команді).

Для розробки проєкту формується група однодумців, в якій розподіляються обов'язки: один шукає інформацію в бібліотеці, інший – в інтернеті, третій проводить соціологічне дослідження, четвертий набирає текст, п'ятий готує слайдову/Power Point презентацію тощо [1, с. 129].

Пропонуємо до Вашої уваги систему вправ та завдань, за допомогою якої Ви могли б розробити проєкт з учнями на уроках німецької мови у старшій школі.

Планувальний етап

Група завдань на підготовку до проєкту

Завдання №1. Мета: навчити учнів вибирати та обговорювати тему проєкту.

Anweisung: Jetzt wählen wir zusammen das Thema des Projekts. Machen Sie sich bitte mit dem Verzeichnis von Themen und Subthemen

bekannt und entscheiden Sie in der Gruppe, welches Thema Sie bearbeiten möchten. Folgende sprachliche Mittel helfen Ihnen, Ihre Auswahl zu begründen:

Ich finde/meine/glaube... . Ich habe das Gefühl/den Eindruck, dass... . Ich finde es gut/nicht gut/richtig/nicht richtig. Ich sehe das so... . Mir scheint, dass... Ich bin dergleichen Meinung wie... . Ich bin anderer Meinung, als... . Ich vertrete die gleiche/eine andere Meinung... . Entschuldigen Sie, aber ich kann Ihre Ansicht/Meinung nicht teilen. Ich persönlich bin der Meinung, dass... . Ich bin für/gegen ... Das finde ich auch.

Завдання виконується всім класом/групою безпосередньо на уроці.

Завдання №2. Мета: навчити учнів обговорювати тему проєкту і формулювати проблему, що має бути вирішена у ході проєктної діяльності.

Anweisung: Da das Thema unseres Projekts schon gewählt ist, überlegen Sie bitte, welches Problem im Rahmen dieses Projekts zu lösen ist? Es wäre besser, wenn Sie das in der Diskussion besprechen könnten. Dafür brauchen Sie einen Moderator und folgende Sprachmittel.

Für die Teilnehmer:

Konsens-Dissens

Das stimmt (nicht). Das ist (nicht) wahr. Das ist (nicht) richtig. Da haben Sie (nicht) recht! Ich bin für/gegen... . Das geht doch nicht. Ich hätte das nicht gemacht. Da bin ich (nicht) einverstanden. Das meine ich auch. Das ist ganz meine Meinung. Ich bin ganz Ihrer Meinung. Ja, das kann/mag (nicht) sein. Bestimmt nicht. Sicher nicht. Da irren Sie sich. Ich bin da nicht so sicher. Ich weiß nicht, ob das gut wäre. Das würde ich nicht für gut halten. Ja, schon, aber... . Ja, meinerwegen, aber... . Natürlich, aber... . Das ist aber...! Trotzdem, ich finde es... . Ich sehe das ganz anders. Ich kann das überhaupt nicht bestätigen. (So ein) Unsinn! (So ein) Quatsch! Ganz im Gegenteil! Auf gar keinen Fall!

Ums Wort bitten

Moment mal! Ich möchte (noch) etwas sagen/fragen. Ich möchte gern was sagen. Kann/darf ich etwas sagen/fragen? Dürfte ich eine Frage stellen?

Jemanden unterbrechen

Bitte, Sie sprechen zu schnell. Entschuldigen Sie, wenn ich Sie unterbreche. Aber Sie haben doch gesagt... . (Einen) Moment, Sie haben gesagt... . Wirklich? Ist das wahr? Gut/natürlich/ja, aber... . – Verzeihung, ich bin noch nicht fertig. Einen Augenblick, ich möchte (nur) noch sagen/fragen... . Gestatten Sie eine Zwischenfrage? Wenn ich Sie einmal kurz unterbrechen dürfte? – Lassen Sie mich noch eben diesen Satz sagen.

Verzeihung, wenn ich Ihnen ins Wort falle, aber... . – Wenn Sie mich bitte zu Ende reden lassen würden.

Rückfragen, um Wiederholung / Erklärung bitten

Wie bitte? Was ist? Was gibt's? Wie war...? Was haben Sie gerade gesagt? Habe ich richtig verstanden? Sie meinen...? Wie war das bitte? Was wollten Sie damit sagen? Wie meinen Sie das? Was heißt das? Könnten Sie das bitte wiederholen? Entschuldigung, was bedeutet...? Wie heißt das Ding? Mir fällt das Wort/der Name nicht ein. Ich finde das richtige Wort nicht. Können/könnten Sie das übersetzen/erklären? Wie heißt das auf Englisch? Wie schreibt man das? Schreibt man das mit „e“ oder „a“? Können Sie den Namen buchstabieren?

Für den Moderator:

Äußerung einleiten

Ja, das war so. Nun ich würde sagen... . Wissen/sehen Sie... .Die Sache ist die/so... . Da fällt mir ein, dass... . Was ich dazu sagen möchte/wollte... . Was mir dazu noch einfällt, ist Folgendes... . Darf ich dazu nur ganz kurz ergänzen... . Zu Beginn möchte ich auf die Frage ... eingehen.

Zum Sprechen-Schweigen auffordern

Und Sie, Herr...? Sag doch auch etwas! Erzähl mal! Heraus mit der Sprache! Warum fragst du nichts? Sie sagen gar nichts. Was würden Sie denn sagen? Was sagen Sie? Ja bitte, du wolltest was sagen. Nach Ihnen. Nein, du zuerst. – Ruhe bitte! Nicht so laut! Pst! Bitte, sprechen/erzählen Sie weiter! Bitte, fahren Sie fort. Ja, und weiter? Können wir jetzt weitermachen? Würden Sie bitte beim Thema bleiben. Zur Sache bitte.

Das Wort überlassen/übergeben

Ja, und was meinen Sie? Ja bitte, du wolltest was sagen. Nein, Sie zuerst. Sie sind dran. Sie sind an der Reihe. Ich möchte bitte Ihre Meinung hören. Herr..., Sie haben das Wort. Frau..., möchten Sie dazu etwas sagen? Wer möchte sich dazu äußern?

Zusammenfassen

Also... . Also, es war sehr schön. Kurz gesagt... . Kurz und gut... . Ich wiederhole... . Zusammenfassend möchte ich sagen... . Ich darf vielleicht kurz die Ergebnisse der Diskussion zusammenfassen. Wenn ich einmal zusammenfassen darf: Wir... . Wir sind uns also einig, dass... . Wir halten also fest, dass... .

Das Gespräch oder das Thema beenden

Das war alles. Das wär's. Ich muss Schluss machen. Das war's eigentlich, was ich sagen wollte. Dieser Punkt wäre also erledigt. Ja, dann hätten wir ja eigentlich alles besprochen. Wir haben genug diskutiert. So, das hätten wir. So, das wäre geschafft. Das wär's dann wohl. Gut, dann ist ja soweit alles klar.

Завдання виконується всією групою безпосередньо на уроці. Можливі варіанти сформульованої проблеми:

1) Wie kann man, objektive Unterschiede in den modernen Gesellschaften ausnützend, Konflikten entgehen?

2) Die Ausnützung objektiver Widersprüche in der modernen Welt zur Verbreitung der Toleranz in den Gesellschaften.

Завдання №3. Мета: навчити учнів визначати цілі проєкту, що слід досягти.

Anweisung: Stellen Sie die Ziele des Projekts fest, die Sie während der Projektarbeit zum Thema „Divergenz und Konvergenz der modernen Welt“ erreichen sollten. Die nächsten Stichwörter helfen Ihnen dabei.

- Einsammeln
- Vervollkommnung
- Erforschung
- Entwicklung
- Förderung

Завдання виконується усією групою, найкращі пропозиції занотуються. У нашому випадку це:

- Einsammeln der Informationen über Konfessionen, Wirtschaftssysteme und Jugendkulturen in den deutschsprachigen Ländern und der Ukraine;
- Vervollkommnung der sprachlichen Fertigkeiten;
- Erforschung der Divergenz und der Konvergenz in den Prozessen, die in den deutschsprachigen Ländern und der Ukraine stattfinden;
- Entwicklung des eigenen kulturellen Relativismus;
- Förderung der Selbst- und Fremdwahrnehmung.

Завдання №4. Перед виконанням цього завдання треба повідомити учням, що проєкт буде виконуватись на основі текстів, підібраних вчителем і запропонувати їм створити 4 групи по 3-4 особи.

Мета: перевірити уміння учнів з пошукового читання і залучити їх до розподілу текстів згідно із темами.

Anweisung: Das Thema unseres Projekts ist vielseitig und besteht aus einigen Unterthemen. Da sind sie:

1. Immigration und Emigration: Integration versus Identitätserhaltung
2. Rassismus und seine Formen
3. Religion in der modernen multinationalen Welt. Konfessionen in den deutschsprachigen Ländern und in der Ukraine
4. Globalisierung und Lokalisierung
5. Wirtschaftliche Integration in Europa. Wirtschaftsordnung und Wirtschaftspolitik. Wirtschaftssysteme der deutschsprachigen Länder und der Ukraine

Сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах

6. Soziale Komponente des Wirtschaftssystems: soziale Sicherheit des Menschen in einer Gesellschaft. Arbeitsmarkt und Beschäftigungspolitik. Einkommen und Lebensstandard.

7. Jugendkulturen in der Ukraine und in den deutschsprachigen Ländern: Gemeinsamkeiten und Unterschiede. Zukunft und Perspektiven. Jugendliche Subkulturen (Pank, Rave, Rap, Hip-Hop, Trammer etc)

8. Kunst und Popkultur

Entscheiden Sie in den Gruppen, welche Texte zu welchen Themen gehören.

Завдання виконується у групах, перевіряється вчителем.

Завдання №5. Мета: розподілити підтеми, а також способи представлення результатів дослідження серед учнів. Створити робочі групи/пари, аби визначитись з індивідуальною формою виконання.

Anweisung: Wählen Sie bitte das Unterthema, das Sie im Rahmen des gemeinsamen Projekts bearbeiten möchten, und die Art, auf die Sie die Ergebnisse Ihrer Forschung darstellen könnten. Dabei sollten Sie sich überlegen, wie es zu erfüllen ist: gruppenweise, paarweise oder individuell.

Unterthema	Darstellungsart für Forschungsergebnisse
1. Immigration und Emigration: Integration versus Identitätserhaltung	Berichte anfertigen Materialien zusammenstellen Dokumentationen, Informationssammlungen erstellen
2. Rassismus und seine Formen	Wandzeitungen gestalten Plakate entwerfen Collagen anfertigen
3. Religion in der modernen multinationalen Welt. Konfessionen in den deutschsprachigen Ländern und in der Ukraine	Flugblätter gestalten Geschichten schreiben Thesen formulieren, konträre Meinungen gegenüberstellen
4. Globalisierung und Lokalisierung	Aufgaben für MitschülerInnen formulieren Einen Lückentext und das dazugehörige Kontrollblatt entwerfen
5. Wirtschaftliche Integration in Europa. Wirtschaftsordnung und Wirtschaftspolitik. Wirtschaftssysteme der deutschsprachigen Länder und der Ukraine	Übungen zur Wiederholung und Vertiefung ausdenken Eine Fragenkarte (mit Lösungen) anlegen

6. Soziale Komponente des Wirtschaftssystems: soziale Sicherheit des Menschen in einer Gesellschaft. Arbeitsmarkt und Beschäftigungspolitik. Einkommen und Lebensstandard	Fehlergeschichten schreiben Foto-, Bilder-, Dia-Reihen, Videosequenzen erstellen Einen Leitfaden, einen Katalog, einen Prospekt, eine Broschüre erstellen Eine illustrierte Zeitung zusammenstellen
7. Jugendkulturen in der Ukraine und in den deutschsprachigen Ländern: Gemeinsamkeiten und Unterschiede. Zukunft und Perspektiven. Jugendliche Subkulturen (Pank, Rave, Rap, Hip-Hop, Trammer etc)	Bildergeschichten zusammenstellen Einen Comic entwickeln Lieder texten, Gedichte schreiben Spiele entwickeln (Brett- und Würfelspiele) Rätsel entwerfen (Kreuzwort-, Silben-, Balkenrätsel; Rätselschlangen)
8. Kunst und Popkultur	Ein Quiz, ein Ratespiel entwickeln Eine Ausstellung gestalten Beiträge für die Schülerzeitung schreiben Einen Infostand gestalten

[4, с. 193-198]

Група завдань на планування проєкту

Завдання №1. Мета: спланувати етапи проєкту згідно поставлених цілей.

Anweisung: Nachdem Sie sich für Ihr Unterthema und die Darstellungsweise entschieden haben, besprechen Sie bitte in der Gruppe, in welche Phasen Ihr Projekt geteilt wird. Überlegen Sie bitte, welche Phase zu welchem Termin fertig sein sollte.

Завдання виконується всією групою на уроці.

Завдання № 2. Мета: навчити учнів організовувати структуру проєкту.

Anweisung: Überlegen Sie die Antworten auf folgende Fragen:

Was wird dokumentiert? Auf welche Weise wird es gemacht? Welche Medien werden eingesetzt? In welcher Reihenfolge werden die Ergebnisse ihrer Forschungen während der Präsentation dargestellt? Verabreden Sie bitte, wer und wann vom Lehrer beraten wird.

Завдання виконується у робочих групах та всією групою на занятті [4, с. 201].

Завдання №3. Мета: спланувати презентацію проекту.

Anweisung: Lesen Sie folgende „Ratschläge für die Vorbereitung und die Durchführung mündlicher Präsentation“ und notieren Sie sich die Fragen, die Sie an den Lehrer und Mitschüler stellen möchten.

Рекомендації для підготовки та проведення усної презентації

Усні презентації стануть простішими з підготовкою та тренуванням.

1. Наступне допоможе дізнатися про те, що від Вас очікують

Перш ніж Ви почнете готувати Ваш проєкт, було б добре узгодити наступні пункти:

- Скільки часу у Вас є для презентації?
 1. Чи маєте Ви залишити трохи часу для питань Вашого вчителя та інших учнів?
- Яку форму має прийняти Ваша презентація?
 1. Чи очікується, що Ви будете читати текст? Якщо так, то може Ви маєте роздати копії Вашого тексту викладачу та іншим для ознайомлення?
 2. Чи дозволяється Вам читати текст?
 3. Чи очікується, що Ви будете користуватися нотатками?
 4. Чи дозволяється Вам користуватися нотатками?
 5. Чи очікується, що Ви будете використовувати різноманітні медіа-засоби, слайди, проєктор, роздавальні матеріали, щоб проілюструвати пункти, які Ви викладаєте?
 6. Якщо очікується, що Ви будете використовувати технічні засоби, хто займається забезпеченням ноутбука та слайдами, проєктором, виготовленням та видачею роздавального матеріалу?
 7. Чи існує особливий стиль усної презентації, що очікується Вашим вчителем та іншими учнями (чи очікується, що Ви дискутуватиме з іншими учнями? Чи Ви відповідальні лише за повідомлення певної кількості інформації?)
- Які критерії використовуватимуться для оцінювання Вашої презентації (Подача? Інформація? Здатність задавати питання з теми? і т. ін.)

II. Визначте об'єм Вашої презентації

Важливо уявляти собі, який обсяг матеріалу Вам дійсно треба мати.

1. Краще мати матеріалу з надлишком та скоригувати його під час Ваших репетицій у маленькій групі, ніж не мати, що сказати. Але не

готуйте повнометражне есе. Пам'ятайте, що добра постановка усної презентації потребує часу. Ви хочете говорити повільно та чітко – Ви можете іноді захотіти повторити матеріали для надання йому особливого значення – так, взагалі, читання тексту вголос займе більше часу, ніж читання про себе.

III. Організуйте Ваш виступ так, як Ви організували б есе

- Чітка та логічна організація є навіть більш важливою для презентацій, ніж для письмових документів;
- Почніть з дуже чіткого формулювання тез, в яких Ви маєте окреслити Вашу тему та головні пункти, до яких Ви будете звертатися – у тому порядку, у якому Ви будете звертатися до них.

IV. Спробуйте використати додаткові технічні засоби, щоб проілюструвати або висвітлити аспекти Вашого виступу

- Використання відео- або аудіоматеріалів для висвітлення певних пунктів у Вашій презентації буде залучати Вашу аудиторію до звертання уваги та запам'ятовування того, що Ви кажете.
- Це буде відволікати Вашу аудиторію від розглядання Вас та сконцентрує їх увагу на іншому предметі на деякий час.
- Додаткові медіа можуть включати слайди, проєктори, роздавальний матеріал, тощо.
- Знайдіть цікавий, неочікуваний та незвичайний матеріал, але впевніться, що він має пряме відношення до Вашої теми.
- Переконайтесь заздалегідь, що Ви вмієте працювати з Вашими технічними засобами – не гайте часу, намагаючись зрозуміти, як користуватись проєктором.
- Переконайтесь, що відводите достатньо часу для використання технічних засобів та для занурювання у візуальні образи – пам'ятайте, що це може відібрати час у Вашої усної презентації, отже пристосуйте Ваші допоміжні візуальні засоби до Вашої презентації.

V. Виділіть час для репетиції Вашої презентації

- Надзвичайно важливо виділити для себе досить часу перед презентацією на репетицію. Ви маєте знати:
 1. Як багато писати – або наскільки багато нотаток мати – щоб заповнити час.
 2. Як тримати свої нотатки так, щоб Ви не просто сховали за ними свою голову та читали.
 3. Наскільки швидко або повільно розповідати.
 4. Чи потрібно Вам зробити нотатки на дошці і т. і.
- Почніть репетицію самостійно

Сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах

1. Тримайте годинник неподалік, щоб контролювати витрачений Вами час.
 2. Відмітьте місця, де Ви могли б випустити пункти або розвинути більш складні концепції.
 3. Якщо Ви маєте занадто багато матеріалу, подивіться, де Ви можете скоротити Ваші нотатки. Але не знищуйте «надлишкового» матеріалу: нервуючись, Ви можете прискорити темп мовлення і досягнути більше матеріалу, ніж це вдалось Вам під час репетиції (Увага: єдиний вихід в цьому випадку, це висвітлити основні моменти, потім, якщо з'ясується, що у Вас є ще додатковий час, Ви можете скористатися розробленим, або додатковим матеріалом).
- Потренуйтеся у презентації щонайменше 3 рази
 1. Ваше тихе читання по нотатках є недостатнім; Ви маєте прочитати промову вголос.
 - Переконайтеся, що Ви знаєте, як вимовляти усі слова у Ваших паперах. Якщо Ви не певні, пошукайте їх у словнику та власноруч випишіть транскрипцію, щоб знати як вимовляти ці слова.
 - Повторіть слова, які Ви не можете вимовити, 5-10 разів, для кращого опанування ними.
 - Оформіть свої записи у вигляді сценарію. Наприклад, запишіть:
 1. Які моменти будуть висвітлені емоційно;
 2. Які пункти будуть повторені;
 3. В яких місцях будуть зроблені (заплановані) випадкові примітки.
 - Переконайтеся, що Ви знаєте Ваш матеріал досить добре, щоб спокійно говорити, не звертаючись занадто часто до нотаток.
 - Після останнього редагування тексту повторіть презентацію перед дзеркалом.
 - Врешті-решт потренуйтеся у промові на одному з членів Вашої проектної команди.

VI. Важливо почуватися комфортно щодо власного вигляду, бути розслабленим та впевненим під час презентації.

- Напередодні презентації слід добре відпочити, а в день презентації намагатись уникати стресів.

VII. Ставтесь до Вашої презентації як до добре спланованої вистави.

- Старанно розплануйте етапи.
 1. Заздалегідь прийдіть до аудиторії, щоб за необхідності вирішити деякі організаційні питання (перевірити готовність медіазасобів тощо).

2. Перш ніж Ви почнете говорити, визначте Ваше місцезнаходження під час презентації: перед групою, за партою і т. ін.
3. Визначте місце знаходження нотаток: на кафедрі, на парті, в руках.
- Контролюйте себе.
 1. Говоріть повільно.
 2. Говоріть (промовляйте) чітко.
 3. Говоріть голосно.
 4. Підтримуйте контакт очима.
 5. Не стійте на одному місці. Спробуйте не просто стояти або сидіти на одному місці; добре було б трохи пройтись по колу, жестикулювати та змінювати напрямок Вашого погляду для того, щоб утримувати зацікавленість усієї аудиторії.
 6. Намагайтесь відчувати свою аудиторію. Якщо Ви помітите, що люди нудьгують або втомилися, змініть Ваше положення, швидкість або гучність вашого голосу.

VIII. Не бійтесь запитань

- Не панікуйте, коли Вам задають питання. Добре, але швидко обдумайте та якнайкраще сформулюйте відповідь.
- Прийнятно висловити своє нерозуміння запитання (це добрий хід щоб виграти час). Варто попросити запитуючих перефразувати або пояснити його або перефразуйте питання самостійно та спитайте, чи це те, що людина мала на увазі.
- Визнання Вашої невпевненості у відповіді на запитання є також прийнятним. Іноді може виникнути жвава дискусія, якщо Ви повернете запитання у групу.
- Спробуйте повернути питання тому, хто його задає.

IX. Після Вашої презентації залиште час на оцінювання Вашої «вистави» та на зворотній зв'язок.

Підготовлено др. Неллі Перрет, консультантом з навчальних вмінь/вихователем для радницької служби та служби з навчальних вмінь. Університет Торонто [11, с. 225-227].

Завдання виконується як домашнє з наступним обговоренням усією групою на уроці.

Завдання №4. Мета: ознайомити учнів з критеріями оцінювання проекту.

Anweisung: Lesen Sie folgende Ratschläge zur Beurteilung und Bewertung der Projekte. Notieren Sie sich bitte die Fragen, die Sie an den Lehrer und Mitschüler stellen möchten.

Сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах

«Оцінювання якості кінцевого продукту за складовими»

Складові	Оцінка в балах
Якість презентації	7
Якість мовної підготовки	5

Ми визначили наступні 7 критеріїв оцінювання якості презентації:

- 1) Відповідність змісту презентації темі і цілям проєкту;
- 2) Чіткість вступу;
- 3) Послідовність та логічність презентації, здійснення учнем контролю часу, відведеного на презентацію;
- 4) Відображення у презентації результатів детального опрацювання проблеми, що мала бути вирішена у ході проєктної діяльності;
- 5) Наявність чітко сформульованих висновків і пропозицій щодо розв'язання проблеми;
- 6) Підтримання контакту з аудиторією і наявність ефективного зворотнього зв'язку;
- 7) Ефективність та доцільність використання учнем допоміжних засобів унаочнення (технічних та нетехнічних).

Ми пропонуємо нараховувати 1 бали за кожен критерій, таким чином учень може набрати максимум 7 балів за якість презентації.

Стосовно мовної підготовки, пропонуємо наступну шкалу:

Критерії	Бали
1. Діапазон (загальний діапазон, лексичний діапазон)	1
2. Правильність (граматична правильність, соціолінгвістична відповідність)	1
3. Манера говорити (швидкість, фонологічний контроль)	1
4. Досягнення комунікативної мети (зв'язність, розгортання теми)	1
5. Інтерація (спілкування з аудиторією)	1
Загальна кількість балів	5

Таким чином проєкт може бути оцінено на 12 балів.

Завдання виконується як домашнє з наступним обговоренням усією групою на уроці.

Підготовчий етап

Група вправ для навчання усної презентації проєкту

Мета: навчити усної доповіді за результатами дослідження.

Вправа №1. Anweisung: Sie beabsichtigen, die Ergebnisse Ihrer Forschung des Problems der sozialen Marktwirtschaft zu präsentieren.

Überlegen Sie, welche Informationen und welche Tatsachen in Ihrem Bericht am wichtigsten sind. Notieren Sie es sich als Stichwörter.

Вправа №2. Anweisung: Jetzt hat jeder die Präsentation der Ergebnisse seiner Forschungen durchzuführen. Machen Sie es, dem nächsten Schema folgend und notwendige Sprachmittel wählend.

I. Einleitung

- Wissen/Sehen Sie ...
- Die Sache ist die/so ...
- Zu Beginn möchte ich auf Frage ... eingehen.

II. Sprecher- und Hörersignale

- Sie verstehen?
- Nicht wahr?
- Sind Sie nach da?
- Können Sie mir folgen?
- Ist das soweit klar?
- Das ist doch ganz leicht, nicht wahr?
- Glauben/finden/meinen Sie ...?

III. Einleitung des nächsten Punkts

- Übrigens, wollte ich noch sagen ...
- Nebenbei ...
- Ich würde gern auf den Punkt ... zu sprechen kommen.
- Aber lassen Sie uns jetzt über ... sprechen.
- Kann ich noch etwas sagen?

IV. Bezugnahme auf Medien und visuelle Hilfsmittel.

- Auf diesem Schema können Sie sehen, dass ...
- Aus dieser Tabelle können Sie entnehmen, dass ...
- Was in dieser Videoreihe interessant ist, so dass sie ...

V. Frage nach kognitiver Einstellung

Wissen Sie (nicht/nicht mehr/noch), dass/ob...? Kennen Sie (nicht)...? Erinnern Sie sich noch/nicht/nicht mehr...? Können Sie mir sagen...? Sind Sie sicher? Glauben/meinen Sie (nicht)...? Was glauben Sie, ist das...? Könnte es nicht so sein?

VI. Zusammenfassung

Also... . Also, es war sehr schön. Kurz gesagt... . Kurz und gut... . Ich wiederhole... . Zusammenfassend möchte ich sagen... . Ich darf vielleicht kurz die Ergebnisse der Diskussion zusammenfassen. Wenn ich einmal zusammenfassen darf: Wir... . Wir sind uns also einig, dass... . Wir halten also fest, dass... .

VII. Beendigung der Präsentation

- Das war alles.
- Das wäre's.

- Das war eigentlich, was ich sagen wollte.
- So, das hätten wir.
- So, das wäre geschäft.
- Das wär's dann wohl.

Wenn Sie einige Fragen fragen, bin ich bereit, sie zu beantworten [4, 213-214].

Група вправ на навчання ДМ шляхом створення ситуацій спілкування.

Вправа №1. Anweisung: Am Anfang unserer Stunde hören wir dem Bericht von (Name) zum Thema: "Was ist soziale Marktwirtschaft?" zu.

Nachdem der Bericht zu Ende ist, haben Sie Fragen an Berichtersteller zu stellen. Dafür könnten Sie folgende Sprachmittel gebrauchen.

Frage

Darf ich eine Frage stellen? Bitte, eine Zwischenfrage! Entschuldigung, ich hätte noch eine Frage. Kann/darf ich Sie etwas fragen? Ich hätte noch gern gewusst, was...? Stimmt es, dass...? Wissen Sie zufällig, ob...? Ist das wahr? Ist das wirklich? Hast du das gewusst? Was heißt/Was bedeutet...? Nicht wahr? Oder irre ich mich?

Frage nach kognitiver Einstellung

Wissen Sie (nicht/nicht mehr/noch), dass/ob...? Kennen Sie (nicht)...? Erinnern Sie sich noch/nicht/nicht mehr...? Können Sie mir sagen...? Sind Sie sicher? Glauben/meinen Sie (nicht)...? Was glauben Sie, ist das...? Könnte es nicht so sein?

Rückfragen, um Wiederholung / Erklärung bitten

Wie bitte? Was ist? Was gibt's? Wie war...? Was haben Sie gerade gesagt? Habe ich richtig verstanden? Sie meinen...? Wie war das bitte? Was wollten Sie damit sagen? Wie meinen Sie das? Was heißt das? Könnten Sie das bitte wiederholen? Entschuldigung, was bedeutet...? Wie heißt das Ding? Mir fällt das Wort/der Name nicht ein. Ich finde das richtige Wort nicht. Können/könnten Sie das übersetzen/erklären? Wie heißt das auf Englisch? Wie schreibt man das? Schreibt man das mit „e“ oder „a“? Können Sie den Namen buchstabieren?

In seinen Antworten könnte der Berichtersteller folgende Sprachmittel verwenden.

Sprecher- und Hörersignale

Sie verstehen? Nicht wahr? Sind Sie noch da? Können Sie mir folgen? Ist das soweit klar? Das ist doch ganz leicht, nicht wahr? Ach was! Ach ja/nein! Ich weiß. Natürlich/klar/siche. Ja, stimmt. Genau! Eben! Freilich! (Das) glaube/finde ich auch. Glauben/finden/meinen Sie...?

Вправа №2. Anweisung: Jetzt arbeiten wir wieder paarweise. Besprechen Sie bitte den mündlichen Bericht Ihres Kommilitonen zum Thema "Was ist soziale Marktwirtschaft?" Dafür könnten Sie folgende Sprachmittel verwenden:

Meinungsäußerung

Ich finde/meine/glaube... . Ich habe das Gefühl/den Eindruck, dass... . Ich finde es gut/nicht gut/richtig/nicht richtig. Ich sehe das so... . Mir scheint, dass... .Ich bin dergleichen Meinung wie... .Ich bin anderer Meinung, als... . Ich vertrete die gleiche/eine andere Meinung... . Entschuldigen Sie, aber ich kann Ihre Ansicht/Meinung nicht teilen. Ich persönlich bin der Meinung, dass... . Ich bin für/gegen... .Das finde ich auch.

Bitte um Stellungnahme

Wie finden Sie das? Finden Sie es (nicht) gut, dass...? Meinen/glauben Sie, Was meinen/glauben Sie dazu? Glauben Sie auch, dass...? Sind Sie auch dieser Meinung? Für was/wofür sind Sie? Sind Sie dafür/dagegen, dass...? Ist es Ihrer Meinung nach richtig/falsch? Was halten Sie davon? Wie sehen Sie das? Ist das nicht in Ordnung so? Ist das schlimm, wenn/dass...? Macht das etwas, wenn/dass...? Das ist gut, nicht? Das geht doch so? Sind Sie (damit) einverstanden? Wie kommt das? Wie es, dass... .

Konsens-Dissens

Das stimmt (nicht). Das ist (nicht) wahr. Das ist (nicht) richtig. Da haben Sie (nicht) recht! Ich bin für/gegen... . Das geht doch nicht. Ich hätte das nicht gemacht. Da bin ich (nicht) einverstanden. Das meine ich auch. Das ist ganz meine Meinung. Ich bin ganz Ihrer Meinung. Ja, das kann/mag (nicht) sein. Bestimmt nicht. Sicher nicht. Da irren Sie sich. Ich bin da nicht so sicher. Ich weiß nicht, ob das gut wäre. Das würde ich nicht für gut halten. Ja, schon, aber... . Ja, meinetwegen, aber... . Natürlich, aber... . Das ist aber...! Trotzdem, ich finde es... . Ich sehe das ganz anders. Ich kann das überhaupt nicht bestätigen. (So ein) Unsinn! (So ein) Quatsch! Ganz im Gegenteil! Auf gar keinen Fall!

Ausdruck persönlicher Einstellungen und Werthaltungen

Das interessiert mich (nicht). Das ist mir (nicht) gleich/egal. Ich habe das (nicht) gern. Ich mag es (nicht). Ich tue es (nicht) gern. Das ist mein Lieblings-(thema/essen/sender...). Ich habe keinen bestimmten (besonderen) Wunsch. Ich finde das (nicht) interessant. Ich interessiere mich (nicht) dafür. Das gefällt mir (gar nicht). Ich wäre gern... . Ich hätte gern... . Ich wünsche mir... . Das geht mich nichts an. Von mir aus. [4, 214-217].

Презентаційний етап

Група завдань на презентацію проєкту

Завдання № 1. Мета: навчити учнів готуватися до презентації.

Сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах

Anweisung: Überlegen Sie bitte noch einmal, in welcher Reihenfolge die Ergebnisse Ihrer Forschungen während der Präsentation dargestellt werden. Überprüfen Sie bitte, ob alle einzusetzenden Medien funktionieren und besprechen Sie, wieviel Zeit jeder für seine Präsentation hat.

Завдання виконується всією групою на уроці.

Завдання №2. Мета: організувати презентацію учнями проєктів

Anweisung: Stellen Sie bitte die Ergebnisse Ihrer Forschungen dar. Machen Sie es auf solche Art, die Sie ausgewählt haben.

Завдання виконується на уроці у мінігрупах, парно або індивідуально, залежно від того, як розроблявся проєкт.

Завдання №3. Мета: залучити учнів до уважного спостереження презентацій однокласників задля поглиблення власних знань та подальшого оцінювання.

Anweisung A: Beobachten Sie bitte aufmerksam die Präsentationen Ihrer Mitschüler und notieren Sie sich wichtige Informationen und eventuelle Fragen.

Anweisung B: Stellen Sie diese Fragen. [4, 224].

Підсумковий етап

Група завдань на оцінювання проєкту за визначеними критеріями

Завдання цієї групи даються учням ще перед презентацією і виконуються під час неї, але оскільки перевірка здійснюватиметься по закінченні презентації і самі завдання служать підведенню підсумків, ми вважаємо правомірним віднесення групи завдань на оцінювання проєкту за визначеними критеріями до підсумкового етапу.

Завдання № 1. Мета: навчити учнів оцінювати якість презентації.

Anweisung: Sagen Sie mir, wessen Präsentation jeder von Ihnen nach diesem Aspekt beurteilen möchte und bewerten Sie bitte die Qualität der Präsentation in den Projektarbeiten Ihrer Mitschüler.

Завдання виконується кожним учнем під час прослуховування ним презентації однокласника, за оцінювання якого він відповідальний. По закінченні презентації результати спостережень мають бути представлені на занятті і обговорені усією групою.

Завдання № 3. Мета: навчити учнів оцінювати якість мовної підготовки.

Anweisung: Sagen Sie mir, wessen Präsentation jeder von Ihnen nach diesem Aspekt beurteilen möchte und bewerten Sie bitte sprachliche Dimension in den Projektarbeiten Ihrer Mitschüler.

Завдання виконується кожним учнем під час прослуховування ним презентації однокласника, за оцінювання якого він відповідальний. По закінченні презентації результати спостережень мають бути представлені на занятті і обговорені усією групою.

3. Інтерактивні технології

Інтерактивні технології засновані на активній взаємодії учня з учителем та іншими учнями. Вони базуються на інтеракціонізмі – одній із популярних концепцій сучасної соціальної психології. В рамках цієї концепції пропонується розуміння соціальної взаємодії людей як міжособистісної комунікації, найважливішою особливістю якої визнається здатність людини «приймати роль іншого», уявляти, як його сприймає партнер по спілкуванню і відповідно інтерпретувати ситуацію і конструювати власні дії. Інтерактивні технології ефективно застосовуються у навчанні ІМ.

Головна мета інтерактивних технологій – розвивати критичне мислення учнів як конструктивну інтелектуальну діяльність, запропонувати осмислене сприйняття інформації і подальше її засвоєння. Критичне мислення – це складний ментальний процес, що починається з ознайомлення з новою інформацією і закінчується прийняттям рішення.

В рамках інтерактивних технологій розроблено основи навчання та учіння, що складаються зі «стадії виклику», «стадії осмислення» і «стадії рефлексії».

На «стадії виклику» пробуджується інтерес до нової теми, учні в опорі на попередні знання і мовний досвід роблять прогнози щодо змісту нової інформації.

На «стадії осмислення» проводиться робота з текстом, вивчається новий матеріал, учні інтегрують ідеї, закладені у тексті, зі своїми власними, для того, щоб прийти до розуміння нової інформації.

На «стадії рефлексії» учні розмірковують над отриманою інформацією, закріплюючи таким чином новий матеріал.

Творцями інтерактивних технологій були запропоновані і широко використовуються такі *прийоми навчання*: «кластер» (у ряді публікацій називається також «карта понять», «асоціограма»), порівняльна діаграма, пазл (англ. puzzle – «загадка, головоломка»), цілеспрямоване читання, двочастинний щоденник і таке інше.

У навчанні ІМ найчастіше використовуються наступні прийоми реалізації інтерактивного навчання: *кооперативне навчання* (робота в парах, робота у змінних трійках, два-чотири-усі разом, «карусель», робота в малих групах, «акваріум»), *колективно-групове навчання* (обговорення проблеми всіма учнями, «мікрофон», незакінчені речення, «мозковий штурм», навчаючи – учусь, «ажурна пилка», аналіз ситуації, вирішення проблем, «дерево рішень»), *ситуативне моделювання* (рольова гра, ділова гра) та *опрацювання дискусійних питань* (метод «Прес», займи позицію, зміни позицію, неперервна школа думок, дис-

кусія – обговорення, дискусія – ток-шоу, оцінювальна дискусія, деба-ти).

Досвід навчання свідчить про ефективність використання інтерактивних методів як способів розвитку інтелектуальних здібностей, аналітичного мислення учнів у процесі міжособистісної комунікації на уроках ІМ [10].

Тут ми пропонуємо розглянути зазначені вище прийоми більш детально. Насамперед, необхідно визначитися із дефініцією понять, що розглядатимуться. Почнемо з поняття «форми роботи» або «форми навчальної діяльності».

Услід за Бігич О. Б. та іншими українськими методистами, ми називатимемо фронтальне навчання, парну роботу, групову роботу, індивідуальну роботу «формами роботи», оскільки вважаємо таку дефініцію найбільш точною [1, с. 565].

Наступне поняття, з яким ми маємо визначитись, це «прийом навчання». Як зазначають Азімов А. Г. та Щукін А. Н., це базисна категорія методики, найменша навчальна одиниця в діяльності викладача [6, с. 166]. Більшість вчених, услід за Ляховицьким М. В. [1, с. 137], визначають його як елементарний методичний вчинок (дію), що спрямована на виконання конкретного завдання на певному етапі уроку. Саме в такій дефініції вживатимемо це поняття у даній роботі і ми.

Проте, перш ніж відбирати найдоцільніші форми роботи та прийоми навчання для формування німецькомовної комунікативної компетентності старшокласників у говорінні, слід згадати, що представляє собою цей вид діяльності. За Тарнопольським О. Б. говоріння є продуктивним, в окремих випадках репродуктивним (на відміну від рецептивних) видом мовленнєвої діяльності, пов'язаним з передачею усних повідомлень будь-яких видів від мовця до слухача [12, с. 5]. Отже, цей вид мовленнєвої діяльності передбачає взаємодію людей між собою, і, відповідно, найкращими формами роботи для розвитку вмінь говоріння є парна та групова робота.

Підґрунтям для цього нашого припущення стали також численні дослідження в США (Річардс, Локарт 1994) та в Німеччині (2006), які показали, що час, коли говорять учні, та коефіцієнт їх взаємодії з іншими є незначними. Більшість часу говорять вчителі. Вони потребують цього часу для пояснення вправ та завдань, граматики та нових лексичних одиниць, вони виправляють учнів та підсумовують результати уроку. Окремі учні говорять на уроці максимум декілька хвилин. Таким чином, перед вчителями постає питання, як найдоцільніше використовувати час, що є в нашому розпорядженні, щоб надати можли-

вість для здійснення мовленнєвих дій (говоріння) кожному учню [15, с. 49].

Про користь парної та групової роботи пишуть у своїх роботах і німецькі вчені-методисти, вказуючи, що саме ці кооперативні форми роботи забезпечують активну участь учнів в навчальному процесі. Активна участь, в свою чергу, призводить до глибшого опрацювання інформації, і, таким чином, до тривалого зберігання вивченого в пам'яті. До того ж, завдяки зміні форм роботи покращуються не лише комунікативні вміння учнів, а ще й соціальні контакти в класі, що мотивує впливає на сумісну працю та підвищує увагу до того, що відбувається на занятті. Отже, соціальна взаємодія на заняттях з іноземної мови підвищує мотивацію до навчання і допомагає якнайкраще запам'ятовувати вивчене.

Розглянемо кожну із форм роботи детальніше, проаналізувавши її переваги та недоліки. До переваг парної роботи відносяться:

- завдяки мотивуванню одне одного учні опрацьовують завдання креативніше;
- можна вчитися разом і один від одного, і допомагати однокласникам шляхом взаємоконтролю;
- час для говоріння окремого учня збільшується, і в аудиторії можуть бути активними всі учні водночас;
- стимулюється розвиток соціальних компетентностей, оскільки перед початком роботи учні будуть домовлятися про те, як вони опрацьовуватимуть завдання та слідкувати за темпом, оскільки завдання обмежене за часом у виконанні. Це потребуватиме від них вміння йти на компроміс та готовності, брати на себе відповідальність за власний процес навчання;
- при цьому відбуватимуться мовленнєві дії, які б мали місце за межами аудиторії в реальній ситуації спілкування (в ресторані щось замовляється, у місті запитують дорогу, а в магазині ціну, купують квиток на вокзалі. Вони обмінюються планами на вихідні, обговорюють фільм, планують вечірку).

Також і вчителю легко організовувати парну роботу. Його задача – підготувати достатню кількість копій для партнера А та партнера Б, якщо так передбачено у вправі, і консультувати пари, які потребують допомоги.

Проте у цієї форми роботи є і свої недоліки:

- деякі учні розмовляють з партнером у ході виконання не німецькою, а українською мовою;
- деякі відволікаються та займаються під час парної роботи іншими справами;

- якщо в партнерів різний рівень володіння мовленням, це може призвести до того, що працюватиме виключно сильніший;
- особиста антипатія між партнерами може негативно позначитися на роботі.

Відповідно до вказаного вище зрозуміло, що вибір партнерів не завжди може бути довільним. Так, учні охочіше працюють з друзями/сусідами по парті, тобто з тим, кого вони обрали самі. Такий вибір доцільний для короткотривалого обміну думками, або для обговорення більш особистих тем, але не для кожного завдання. Залежно від мети доцільно було б вже при плануванні заняття визначитись, чи випадок вирішуватиме, хто з ким працює в парі, чи вчитель сам розіб'є клас на пари з однаковим чи різним рівнем володіння мовленням.

Якщо на передній план парної роботи виходить комунікація, то здебільшого в пари ставлять учнів з однаковим рівнем успішності, щоб запобігти домінуванню сильнішого партнера. Для цього також можна розробити для партнерів різні за рівнем складності завдання. Якщо обидва партнери мають не самий високий рівень володіння мовленням, то їм може бути запропонований допоміжний робочий матеріал, що містить мовленнєві опори (перелік готових фраз, пояснення лексичних одиниць). Коли навпаки, обидва партнери «сильні», можна дати їм додаткові завдання для поглиблення. Якщо вчитель вирішує, що в центрі уроку має бути навчання одне одного, як, наприклад, при взаємоконтролі помилок, він може свідомо, вже у ході планування заняття, сформулювати пари із учнів з різним рівнем володіння мовленням. Тоді «слабший» виграватиме від знань «сильнішого», а «сильніший» закріплюватиме свої знання шляхом пояснень «слабшому».

Іноді, залежно від змістовних аспектів завдання, може виявитись доцільним розбити учнів на пари за певними критеріями. Так, наприклад, при приготуванні до дискусії «Хто має займатися хатніми справами?» краще поставити в пару хлопця та дівчину, а при опрацюванні теми «Захист навколишнього середовища» пару складатимуть прихильник та противник електромобілів.

Якщо вчитель хоче посприяти кращому знайомству десятикласників, які, як правило, зібрані з різних класів, або просто зміцненню зв'язків в класі, то цікавішим буде надання учням права вибору різних партнерів. Для того, щоб вибір «випадкового» партнера був цікавішим, існує безліч креативних способів.

Наприклад, упорядкування:

- інфінітивів та частиципальних форм дієслів;
- речень з причинно-наслідковими зв'язками (wenn/ dann);
- антонімів;

- початок та закінчення прислів'я;
- країнознавчої інформації за підготовленими картками (федеральна земля – її столиця, міста – їхні цікавинки).

Для парної роботи, на нашу думку, підійдуть деякі прийоми навчання, відомі нам з методу активізації можливості особистості та колективу [1, с. 565], що пізніше згадувались в роботах, присвячених впровадженню інтерактивних методів [3; 10]. Досвід навчання свідчить про ефективність використання цих прийомів як способу розвитку інтелектуальних здібностей, аналітичного мислення учнів у процесі міжособистісної комунікації на уроках іноземної мови:

- *Рухомі шеренги*. Учні стають обличчям один до одного у дві шеренги та обмінюються репліками з партнером, навпроти якого вони опинилися. Після першого обміну репліками шеренги перемищуються, в результаті чого створюються нові пари.
- *Карусель*. Учні утворюють два кола – внутрішнє і зовнішнє, де вони стоять обличчям один до одного. Кола рухаються у протилежних напрямках, що забезпечує зміну мовленнєвих партнерів.
- *Натовп*. Учні вільно пересуваються по кабінету, обираючи собі співрозмовників. Кожен з учасників спілкування може змінити 3-4 партнерів. За бажанням можна надати цьому прийому ігрового характеру, організувавши його, як *полювання на автографи*. Кожен учень отримує папірець із роздрукованими питаннями, які він має поставити іншим однокласникам, обраним на його розсуд. Якщо партнер відповідає позитивно, він ставить на папірці свій автограф, якщо негативно – то ні. Виграє той, хто перший назбирає автографи до усіх питань.

Як вже вказувалося вище, парна робота часто передбачена самою вправою в підручнику, де один учень є партнером А, а інший – партнером Б. Як правило, кожен отримує свій роздрукований бланк, в якому пропущена певна інформація, про яку він має розпитати партнера, який цю інформацію має. При виконанні таких вправ всі учні в кабінеті розмовляють одночасно (підвищується час говоріння для кожного) і, здебільшого, працюють досить вмотивовано. Часто ті учні, що відмовчуються під час загальногрупових дискусій та обговорень, активніші, ніж зазвичай. Проте є деякі, які просто списують інформацію, якої не вистачає, один в одного, навіть не розмовляючи при цьому.

З метою запобігання таких ситуацій варто час від часу пропонувати учням *диктант спинами*. Це такий прийом навчання, при якому партнери стоять один до одного спинами, по черзі диктуючи партнеру свій уривок тексту.

Якщо вчитель хоче привнести трохи руху та розмаїття в аудиторію, можна запропонувати *диктант біжучи*, попередньо повісивши на стіні, або поклавши на віддалений стіл текст А та текст Б. Тоді один з партнерів біжить до тексту А, запам'ятовує певний уривок, і, повертаючись, диктує його своєму партнеру. І так по декілька разів, поки текст А не буде написаний повністю. Потім вони міняються ролями, і вже той, хто писав, біжить тепер до тексту Б. Коли обидва тексти написані, учні перевіряють роботи один одного. З досвіду можемо порадижити, що якщо група/клас досить численна, то варто роздрукувати декілька екземплярів кожного тексту, щоб всі учні не бігли водночас до єдиного папірця. На користь цього прийому вказує підвищення комунікативної компетентності учнів: вони змушені перепитувати, повторювати, говорити повільніше. До того ж психології навчання нам відомо, що зв'язок руху (моторики) та навчання є дуже ефективним [15, с. 56].

Підсумовуючи зазначимо, що парна робота доцільна на етапі повторення та тренування для автоматизації мовленнєвих дій та для поглиблення опрацьованого матеріалу, або на етапі рефлексії та коригування для обміну досвідом між учнями щодо навчального процесу та власного прогресу.

Гарантією успіху та важливим інструментом для залучення всіх учасників навчального процесу є свідома зміна форм навчання на уроці. Так, після парної роботи для підведення підсумків можна перейти до групової. Наприклад, пара обговорила персонажів або події фільму і тепер обмінюється результатами у робочій групі (3-5 осіб).

Та частіше групову форму роботи пропонують для виконання учнями завдань (на відміну від вправ). Залежно від поставленої викладачем мети, робочі групи мають самостійно опрацьовувати однакові або різні завдання в межах однієї групи/ класу. Запорукою успіху групової роботи є віра вчителя в те, що учні здатні впоратися із завданням та кож і без покрокової інструкції та контролю.

До переваг групової роботи відносяться:

- учні менше хвилюються, працюючи сам на сам з товаришами, ніж коли вони стоять перед усіма та відповідають «на оцінку» вчителю. Отже, групова робота може допомогти стриманим та сором'язливим учням, які не наважуються висловитися перед аудиторією;
- перед звітуванням щодо результатів роботи перед усією групою / класом, відповідь обговорюється та протреновується у робочій групі. Завдяки такому кількаразовому проговоренню зменшується кількість помилок, підвищується темп, з'являється впевненість;

– більшість цікавих ідей виникає саме в групах. Окрема людина, виконуючи індивідуально будь-яку роботу, може знайти вірне рішення. Разом з тим врахувати всі аспекти вирішуваної проблеми їй навряд чи вдасться. Чим більше людей, тим більше думок може бути висловлено в процесі обговорення проблеми. Крім того, скорочується час на реалізацію колективного рішення і підвищується відповідальність за його результати;

– зростання індивідуальних навчальних зусиль пов'язано з об'єктивним виникненням духу змагання, бажанням відзначитися, або, щонайменше, не відстати від інших учнів. Присутність інших викликає додаткову енергію, ентузіазм, що призводить до зростання мотивації, продуктивності і якості навчання, розкриття творчого потенціалу, це можливість навчатися разом та один від одного, так зване кооперативне навчання [15, с. 62].

На нашу думку, у груповій роботі є і свої недоліки:

– як і під час парної роботи, деякі учні розмовляють з партнерами у ході виконання не німецькою, а українською мовою;

– трапляються учні, які користуються всіма перевагами членства в команді, але не вносять пропорційного вкладу в роботу команди, ховаються за спину інших людей. У великих групах (5-7 осіб) деякі учні працюють з меншою віддачею, ніж при індивідуальній роботі або в малій групі;

– зниження рівня мотивації учнів з високим рівнем володіння мовленням пов'язане з тим, що внесок, а отже і оцінка усіх членів будуть усереднені. В такому випадку вони вважають, що їм нема за ради чого повною мірою викладатися при виконанні групових завдань;

– інші схильні до домінування у ході роботи. Може посилитися вплив окремих членів групи на інших, що не сприяє ефективній груповій роботі: учні приймають «нав'язану» їм точку зору, бояться або не можуть висловити власну думку, уникають конфліктів;

– при плануванні уроку іноді важко точно прорахувати, скільки часу знадобиться групам для виконання завдання. У ході уроку також може виявитись, що через різницю у темпі роботи учні почуються недо- або перевантаженими.

Зрозуміло, що для запобігання таких ситуацій, вчитель повинен спостерігати за роботою в групах і мати заздалегідь підготовлені додаткові завдання для груп, що впораються раніше, і заздалегідь підготовлені опори для груп, що не встигають.

Як бачимо, окрім спостерігання та консультування груп, вимальовується ще одна функція для вчителя, а саме – комплектація та ство-

Сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах

рення цих робочих груп. Залежно від мети і характеру завдання він може обирати, як він їх створюватиме:

- за «принципом випадковості»;
- за симпатіями учнів (хто з ким товаришує);
- за соціальними позиціями в групі (хто стриманий, хто домінуючий тип);
- за рівнем володіння мовленням.

Так, утворити групи за «принципом випадковості» можна наступним чином:

- найшвидшим та найпростішим способом є рахування. Якщо вчителю потрібно створити 3 групи, він рахує учнів: 1, 2, 3, 1, 2, 3, і ті, в кого одне число, працюють в одній групі;
- можна запропонувати учням витягати із мішечка різнокольорові картки. Учні з картками одного кольору працюватимуть в одній групі;
- розрізати листівки як пазл, і так утворити групи. Тут ми рекомендуємо розрізати листівки або фото з журналів із зображенням визначних місць, страв, видатних осіб німецькомовних країн. Таким чином ми додатково сприятимемо розвитку соціокультурної компетентності учнів;
- можна поділити учнів за типовими німецькими прізвищами: дідусь Мюллер, батько Мюллер, онук Мюллер. Так члени однієї родини стають членами однієї робочої групи.

Якщо вчитель хотів би керувати робочими процесами у групах, йому варто проаналізувати ще до заняття особливості особистості своїх учнів, і заздалегідь визначитись, кому і яку роль він пропонуватиме. Це запобігатиме домінуванню «сильніших» і тому, що розмовлятимуть лише студенти із вищим рівнем володіння мовленням. Так німецькі вчені пропонують наступні ролі:

- *ведучий* читає завдання та запитує вчителя, якщо щось незрозуміло. Слідкує за тим, щоб при всьому розмаїтті думок група домовилась про єдиний шлях виконання завдання. Контролює, щоб ніхто не намагався «перетягувати на свій бік», надає право слова, обмежує висловлення, що затяглися у часі;
- *секретар* протоколює всі важливі моменти, щоб усі члени групи наочно бачили, коли і чому вони прийняли саме це рішення;
- *спостерігач* занотовує «ззовні», де у групи були проблеми, і що йому найбільше сподобалось. Таким чином по завершенні роботи він може надати групі «відгук», чому, наприклад, деякі завдання вдалося виконати краще, ніж інші;
- *менеджер часу* слідкує за дотриманням режиму часу;

– *репортер* презентує результати роботи групи у пленумі, відповідає за продукт презентації [15, с. 71].

Для групової роботи, на нашу думку, підійдуть наступні прийоми навчання:

– При *станційному навчанні* роздатковий матеріал із різними завданнями розкладено на різних місцях (станціях) в аудиторії. Кожна група працює над завданням на станції обмежену кількість часу і потім переходить до наступного стола. Цей прийом дозволяє надання учням більшої автономії. Так, можна запропонувати їм самим вирішувати, які станції, в якій послідовності і як інтенсивно вони опрацюватимуть.

– *Кружляння* спонукає учнів бути дуже уважними та активними у груповій роботі. Групи AAAA, BBBB, CCCC, DDDD опрацювають кожна своє завдання. Потім вчитель комплектує їх у нові групи ABCD, ABCD, ABCD, ABCD, де вони обговорюють результати своєї роботи.

– Дещо подібним є прийом *ажурна пилка*. Такий прийом дає можливість працювати разом, щоб вивчити значну кількість інформації за короткий проміжок часу, а також заохочує учнів допомагати один одному вчитися навчаючи. Спершу кожен учень працюватиме в «домашній» групі. Завданням для кожного у домашній групі є аналіз та засвоєння певної порції інформації на такому рівні, щоб він був здатний чітко і зрозуміло викласти її з метою навчання інших учнів. Потім в іншій групі, яка називається «експертною», такі учні виступатимуть в ролі «експертів» із питання, над яким вони працювали в домашній групі, вчитимуть цій інформації інших та відповідатимуть на їхні питання. В експертній групі учні також повинні отримати інформацію від представників інших груп. Завдання експертної групи – здійснити обмін інформацією. В останній частині заняття учні знову повертаються до своєї «домашньої» групи, щоби поділитися тією новою інформацією, яку їм надали учасники інших груп. Їхнім завданням тепер буде знов обмінятись інформацією, узагальнити її та виробити спільні рішення разом з учасниками «домашньої» групи.

– *Зигзаг-діалог* допомагає навчити структурувати діалог або підготуватися до дискусії. Існує два способи: а) групи збирають до певної теми аргументи «за» і «проти». Потім вони стають навпроти одна одної, одна група – «за», інша – «проти». По черзі вони висуватимуть свої аргументи до тих пір, поки в одній з груп не залишиться жодних аргументів; б) групи сідають у два ряди одна навпроти іншої. Учень з групи А висуває аргумент, що має бути

спростований учнем з групи Б, шляхом висування контраргументу. Контраргумент учня групи Б має, у свою чергу, бути спростованим учнем з групи А. І так по черзі, поки не висловиться кожен.

– *Акваріум*. Маленька група («риби») дискутує сидячи у внутрішньому колі на стільцях перед більшою групою («цінителі риб», що дивляться в «акваріум»), при цьому один стілець залишається вільним. Якщо хтось із більшої зовнішньої групи хоче долучитися до дискусії, він сідає на цей стілець і йому надають слово. Наприкінці всі разом оцінюють результати обговорення.

Звісно, перелік прийомів на цьому не закінчується. Рольова гра, ділова гра, проєкти, «дерево рішень» та інші є не менш цікавими та ефективними прийомами, але, через обмеження рамками розділу, ми зосредились на тих, що з нашого досвіду не часто використовуються вчителями середньої школи [6, с. 170].

4. Інформаційно-комунікаційні технології

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – це сукупність способів і засобів збирання, збереження, обробки, передачі і представлення інформації, що розширює знання людей та їх можливості у керуванні технічними і соціальними процесами. ІКТ включають у себе широкий перелік засобів і методів роботи з ними: від друкованих видань до сучасних комп'ютерів [1, с. 131]. Серед інформаційно-комунікаційних технологій виділяють комп'ютерні і телекомунікаційні, які об'єднують поняттям «нові інформаційно-комунікаційні технології» (НІКТ).

Під *засобами НІКТ* традиційно розуміють програмно-апаратні засоби і пристрої, що функціонують на базі мікропроцесорної техніки, сучасних засобів і систем телекомунікацій інформаційного обміну, аудіо-відеотехніки і т. д., що забезпечують операції збирання, продукування, накопичення, збереження, обробки і передачі інформації. Це можуть бути: комп'ютери усіх класів, пристрої введення мовлення у комп'ютер, сканери, бази даних і знань, системи мультимедіа, відео- і телетекст, модеми, комп'ютерні мережі, інформаційно-пошукові системи, цифрові фотокамери, експертні навчальні системи, пристрої виведення графічної інформації, гіпертекстові системи, телебачення, радіо, телефон і факс, голосова електронна пошта, телеконференції, електронна дошка об'яв, програмні засоби навігації в Інтернеті, електронні бібліотеки, програмні засоби навчального призначення, шифрувальна апаратура, редакційно-видавничі системи, CD-ROM, системи розпізнавання тексту, програмні комплекси (мови програмування, транслятори), синтезатори мовлення тощо.

Інформаційні технології все ширше проникають у сферу навчання і самонавчання, у тому числі і в галузі навчання ІМіК. Найбільш інтенсивно використовуються комп'ютерні технології, які привносять у навчальний процес певні переваги. Найширшого застосування набуло комп'ютерне навчання. *Навчання з використанням комп'ютера* – це процес підготовки і передачі інформації учню, засобом реалізації яких є комп'ютер [8]. До *цілей комп'ютерного навчання* зазвичай відносять: формування умінь працювати з інформацією, розвиток комунікативних здібностей; підготовку особистості «інформаційного суспільства»; формування дослідницьких умінь; формування умінь приймати оптимальні рішення; надання такого обсягу інформації, який учень спроможний засвоїти.

Комп'ютерне навчання має свої *особливості*. До основних із них відносять такі: адаптивність – пристосування до індивідуальних особливостей кожного учня; керованість – корекція учителем процесу навчання; необмеженість – зміст, його інтерпретація і програми можуть бути значними за обсягом; комфортність – підтримка в учня психологічного комфорту; широта взаємодії – учень взаємодіє з комп'ютером за всіма типами взаємодії (суб'єкт – суб'єкт, суб'єкт – об'єкт, об'єкт – суб'єкт).

Науковцями розроблено і *принципи* комп'ютерного навчання: ієрархічності пристроїв керування; зворотного зв'язку; індивідуалізації темпу й управління; покроковості технологічного процесу при подачі навчального матеріалу.

Навчальні *комп'ютерні програми класифікують* за функціональним призначенням (навчальні, ігрові, інформаційні, контролюючі, комбіновані), за способом програмування (лінійні, розгалужені, комбіновані), за характером адаптації (адаптовані, частково адаптовані, неадаптовані).

Комп'ютер може використовуватися на всіх етапах процесу навчання ІМ: при введенні нового матеріалу, закріпленні, повторенні, контролі знань, навичок і вмінь. При цьому для учня він виконує різні функції: учителя, робочого інструмента, об'єкта навчання, співпрацюючого колективу, дозвільного середовища. У *функції вчителя* комп'ютер представляє: джерело інформації (частково або повністю замінює вчителя і підручник); наочний посібник (якісно нового рівня з можливостями мультимедіа і телекомунікації); тренажер; індивідуальний інформаційний простір; засіб діагностики і контролю. У *функції робочого інструмента* комп'ютер виступає як: засіб підготовки текстів і їх зберігання; текстовий редактор і графічний редактор; обчислювальна машина великих можливостей (з оформленням результатів у

різному вигляді); засіб моделювання. *Функції об'єкта навчання* комп'ютер виконує при застосуванні різних інформаційних середовищ. Співпрацюючий колектив відтворюється комп'ютером як результат комунікації з широкою аудиторією (комп'ютерні мережі), телекомунікаційні мережі. Середовище дозволяє організовуватися за допомогою ігрових програм, комп'ютерних ігор у мережі, комп'ютерного відео тощо.

Крім використання готових комп'ютерних програм учителі створюють свої власні комп'ютерні вправи на формування різних компонентів іншомовної комунікативної компетентності. Вчителі розробляють адаптовані до рівня підготовки учнів та до підручників вправи на формування мовленнєвих навичок і розвитку умінь.

Використання комп'ютера дозволяє по-іншому організувати самостійну роботу учнів. З'являється можливість не лише дати завдання учню, але й постійно коригувати його роботу. Тим самим зникає необхідність у перевірці кожної роботи учнів на уроці та аналізі зроблених учнями помилок – це робить комп'ютер. При необхідності виконувати самостійну роботу на уроці вчитель пропонує кожному учню певну комп'ютерну програму, яку той виконує. Наприкінці роботи вчитель перевіряє результати й оцінює роботу кожного учня [1, с. 132-133].

Особливе місце у навчанні ІМ займають електронні підручники. Такий підручник дозволяє реалізувати індивідуалізоване навчання, тому що в ньому можна дати вправи, тексти і різноманітні завдання, розраховані на різні рівні володіння учнями ІМ. Підручник, зазвичай, складається з уроків, передбачених навчальним планом і програмою. Застосування *засобів мультимедіа* – гіпертекст, звук, графіка високої якості, мультиплікація і «живе відео» – дозволяє донести навчальний матеріал у більш повному обсязі. Значна увага у навчанні ІМ приділяється такій комп'ютерній технології як інтерактивне відео. Програма являє собою фільм іноземною мовою. Учні реагують на ситуації, що пропонуються комп'ютером (відповідають на запитання героїв фільму, керують їх діями і, змінюючи таким чином сценарій, мов би самі беруть участь у розвитку подій).

Отже, навчання з використанням комп'ютера відкриває нові, ще не повністю досліджені технологічні варіанти навчання, пов'язані з унікальними можливостями сучасних комп'ютерів і телекомунікацій.

На сучасному етапі навчання ІМ розглядаються і можливості використання усього спектра *електронних освітніх ресурсів* (ЕОР).

ЕОР є складовою частиною навчального процесу з формування ІКК, мають навчально-методичне призначення і використовуються для забезпечення різних видів навчальної діяльності учнів з оволодіння

ІКК за класною, самостійною, індивідуальною та дистанційною формами навчання. Під *ЕОР з ІМ* розуміють навчальні й довідкові матеріали (сукупність відомостей, поданих у графічній, текстовій, числовій, звуковій, відеоформі тощо) та засоби, що містять систематизовані відомості освітнього характеру, тобто цілісний, логічно завершений блок навчально-методичного призначення, представлений в електронній формі на носіях будь-якого типу або розміщений у комп'ютерних мережах (локальних, регіональних, глобальних), призначений для відтворення з використанням електронних цифрових засобів (комп'ютер, CD/DVD програвач, мобільний телефон тощо) з навчальною метою, в т. ч. його застосування як складової системи дистанційного навчання ІМ. До ЕОР відносяться:

- електронні аналоги друкарських видань з навчання ІМ;
- електронні дидактичні демонстраційні матеріали з ІМ;
- комп'ютерні тести з ІМ;
- електронні довідники (словники, енциклопедії тощо);
- електронні бібліотеки об'єктів (бази даних текстової, графічної, звукової та відеоінформації, каталоги);
- електронні посібники з ІМ (збірники завдань, тренажери, електронні лабораторні роботи, електронні уроки тощо);
- електронні підручники з ІМ (в тому числі й аудіокниги);
- електронні навчально-методичні комплекси з ІМ;
- курси дистанційного навчання з ІМіК, розроблені для систем управління навчальними курсами як вільного поширення («Moodle», ATutor та ін.), так і пропрієтарних;
- віртуальні лабораторні роботи;
- віртуальні рольові ігри з навчання ІМ;
- навчальні відеофільми, презентації, аудіозаписи іноземними мовами;
- електронні тематичні зображення та їх набори (фотографії, рисунки, креслення, схеми) для формування ІКК;
- електронні виставки, презентації іноземними мовами;
- електронні музеї, експозиції іноземною мовою;
- науково-методичні розробки у сфері дистанційного навчання ІМ;
- методичні розробки різних форм навчального процесу з ІМ із використанням технологій дистанційного навчання, електронних підручників;

- методичні розробки сценаріїв виконання лабораторних робіт з ІМ із використанням віртуальних лабораторій;
- сценарії рольових ігор з навчання ІМіК.

Уточнимо основні терміни і поняття:

Електронний аналог друкарського видання – електронне видання (подане у форматах pdf, doc, jpg та ін.), в якому, в основному, відтворено відповідне друковане видання.

Електронні демонстраційні матеріали з навчання ІМ – електронні матеріали (презентації, схеми, відео- і аудіозаписи та ін.), призначені для супроводу навчально-виховного процесу з ІМіК.

Комп'ютерний тест з ІМ – стандартизовані завдання з ІМ, представлені в електронній формі, призначені для вхідного, проміжного і підсумкового контролю рівня навчальних досягнень учнів, а також самоконтролю і/або такі, що забезпечують вимірювання психофізіологічних та особистісних характеристик школярів.

Електронний довідник з навчання ІМ – електронний ресурс, що містить короткі відомості наукового, навчального або прикладного характеру з ІМіК, які розташовані в певному порядку (алфавітному, систематичному, хронологічному тощо), а також передбачено управління пошуком відомостей.

Електронна бібліотека об'єктів з ІМ – це набір електронних ресурсів, в якому передбачено (апаратно, програмно) можливості для створення, пошуку й використання інформації з ІМ. Містять інформаційні об'єкти в різних форматах.

Електронний посібник з ІМ – електронне видання, що містить систематизовані відомості навчального, наукового, методичного або прикладного характеру, які викладені у формі, зручній для вивчення і викладання, що є допоміжним ресурсом в оволодінні ІКК (науково-популярний посібник, методичний посібник, навчальний посібник). В електронному посібнику можуть використовуватись гіпертекстові технології, мультимедійні компоненти, об'єднані єдиним програмним середовищем.

Електронний підручник з ІМ – основне самостійне електронне навчальне видання, яке містить систематичний виклад навчального матеріалу за уроками (розділами), що відповідає державному освітньому стандарту, програмі з ІМ, авторській програмі, і дає можливість в діалоговому режимі, самостійно або спільно з учителем освоїти матеріал, що вивчається, за допомогою комп'ютера. Електронний підручник створюється із застосуванням гіпертекстової технології, мультимедійних компонентів, об'єднаний єдиним програмним середовищем.

Електронний навчально-методичний комплекс з ІМ – це комплекс компонентів освітнього спрямування, який підтримує проведення більшості видів занять з ІМ і включає:

- анотацію;
- навчальну програму з ІМ;
- багаторівневий навчальний електронний посібник для учнів у формі керованої користувачем комп'ютерної програми (програм), вебдокумента;
- додаткові інформаційно-довідкові і/або методичні матеріали з навчання ІМ;
- діагностичні матеріали (тестові завдання, тести, критерії оцінювання завдань);
- завдання для самостійної роботи учнів з оволодіння ІКК;
- наочні матеріали;
- глосарій;
- список літератури, Інтернет-ресурси;
- методичні рекомендації для вчителів щодо використання комплексу у навчально-виховному процесі.

Електронні методичні матеріали з ІМ – це видання, що містить матеріали з методики навчання і вивчення ІМіК, виконання лабораторних робіт; виконання завдань; розв'язування задач, проведення навчально-дослідних робіт; організації і проведення ролевих ігор тощо [1, с. 134-136].

ЧАСТИНА ДРУГА. СУЧАСНІ МЕДІАРЕСУРСИ

1. Подкаст як засіб навчання

Оксфордський словник англійської мови визначає подкаст як «аудио- чи відеофайл, що розповсюджується в інтернеті для прослуховування на комп'ютері чи мобільному пристрої, і який є доступним для прослуховування в будь-який зручний для користувача час» [7]. Саме слово «подкаст» (podcast) походить від слів iPod та broadcast (транслювати, передавати).

Німецькими методистами Рослер Д. та Вюрфель Н. було запропоновано таку класифікацію подкастів:

- автентичні подкасти, що не є дидактизованими і мають пройти ретельний відбір на відповідність рівню володіння мовленням учнів
- спеціальні подкасти для вивчення німецької мови, що можуть іноді містити субтитри як вербальну опору для аудіювання [14, с. 139].

Аналіз наукових робіт показав, що найбільш детальний перелік переваг використання подкастів на заняттях з німецької мови наведено Шевцовою Н. О.:

- 1) можливість використання подкастів без прив'язки до певного часу виходу радіопередачі;
- 2) можливість безоплатного абонування;
- 3) можливість автоматичного завантаження подкастів за допомогою RSS-Feed з подальшим необмеженим використанням;
- 4) можливість прослуховування безпосередньо на інтернет-сторінці;
- 5) невичерпність обсягу та широкою тематикою аудіотекстів;
- 6) різноманітність подкастів;
- 7) серійність подкастів;
- 8) багатофункціональність;
- 9) автентичність аудіотекстів та можливість розвитку лінгвістичного кругозору під час знайомства з індивідуальними особливостями мовлення носіїв мови;
- 10) актуальність аудіотекстів;
- 11) збереження аудіотекстом характеристик усного мовлення;
- 12) наявність тексту (скрипту) для аудіофайлу або субтитрів для відео файлу;
- 13) невеликий обсяг аудіофайлів при збереженні їх високої якості;

14) універсальність форматів аудіо- і відеофайлів, що дозволяє відтворювати їх на більшості портативних пристроїв [13, с. 233].

З власного досвіду нам відомо, що завдяки роботі з подкастами на уроці можна досягати таких цілей:

1. Формування соціокультурної компетентності.

Так, для того, щоб формувати в учнів актуальну картину німецькомовного світу, можна працювати з автентичними подкастами, наприклад, Tagesschau in 100 Sekunden. Тоді на початку уроку один із учнів (по черзі) міг би своїми словами робити огляд подкасту попереднього дня. Або, якщо уроки німецької відбуваються не так часто, їх можна поділити на робочі групи. Тоді учні могли б робити огляд декількох днів. Як відомо, обговорення актуальних тем позитивно впливає на мотивацію.

2. Розвиток вмінь аудіювання та отримання країнознавчої інформації.

Поряд із розмаїттям автентичних подкастів існують дидактизовані подкасти, якими учні можуть користуватися для розвитку вмінь аудіювання і отримання країнознавчої інформації. Так, Grüße aus Deutschland – це 60 подкастів тривалістю від 8 до 11 хвилин, що можна знайти у вільному доступі на сайті Гете-Інституту. Вони орієнтовані на рівні володіння мовленням А2-В1. Там можна знайти інтерв'ю, автентичні історії та пісні, що представлені ведучими. Їх можна послухати онлайн або скачати.

Використання таких подкастів містить низку переваг:

- Подкасти є не лише майже до всіх країнознавчих тем, вони здебільшого також досить актуальні.
- Учні розвиватимуть власну медіакомпетентність під час пошуку цікавих німецькомовних подкастів і привнеситимуть у навчальний процес власні інтереси.
- Регулярне використання подкастів сприятиме розумінню розмовної німецької мови на слух, вивченню нових лексичних одиниць та напрацюванню стратегій роботи з аудіотекстами.
- До дидактизованих подкастів часто додається країнознавчий матеріал і пропонуються вправи на формування мовних і мовленевих навичок.

3. Розвиток вмінь говоріння.

Виготовлення власних подкастів сприятиме розвитку вмінь говоріння учнів, а саме вміння робити презентації. До того ж, почувши у запису власну промову вони зрозуміють, наскільки їм вдається німецька вимова. Також вони вчитимуться долати мовні бар'єри та спонтанно вирішувати проблеми. Завантаження і презентація подкастів підвищує

Сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах

мотивацію учнів і тому важливо, щоб подкасти дійсно були викладені в мережу [5, с. 284-285].

Можливі причини того, що подкасти досі не отримали широкого використання на уроках з іноземної мови в школах України, вказують-ся багатьма колегами: низька доступність швидкісного інтернету для основної маси населення України; великий вибір подкастів робить досить важким процес пошуку потрібних матеріалів; не до всіх подкастів існує транскрипт; створення або пошук потрібного подкасту може займати певний час у вчителів.

На нашу думку, існує ще декілька факторів, що можуть викликати труднощі:

- невисокий рівень медіакомпетентності (умінь і навичок роботи з комп'ютерними сервісами) вчителів;
- навчання з використанням подкастів (як і інші технології навчання) не відбувається само по собі, воно висуває високі вимоги до всіх учасників навчального процесу, і потребує регулярного тренування на уроках із учнями (на відміну від епізодичного застосування);
- при використанні соціальних медіа поза межами навчального закладу учні часто нехтують грамотністю, і ця звичка може бути перенесена на використання подкастів вже у ході класної роботи;
- якщо учні робитимуть власні подкасти, слід застерегти їх що до використання фото, текстів та музики, що захищені авторським правом;
- мають бути враховані також особисті права учнів (їх бажання або небажання викладати в інтернет свої відеозображення). Це означає, що слід обов'язково запитати їх думку і ретельно продумати завдання, щоб воно не було спрямоване на розповсюдження особистої інформації.

Так на увагу викладачів заслуговують наступні джерела:

- <https://learngerman.dw.com/de/podcasts/s-61934454> – відео, аудіо
- <https://learngerman.dw.com/de/langsam-gesprochene-nachrichten/s-60040332> – новини в повільному темпі
- <https://www.ardmediathek.de/>
- <https://www.zdf.de/> – відео, передачі, репортажі
- <http://www.tagesschau.de/100sekunden> – підбірка якісних та інформативних автентичних подкастів
- <https://www.youtube.com/channel/UCbxb2fqe9oNggIAoYqsYOtQ>
- <https://www.goethe.de/de/kul/flm/pod.html> – підбірка подкастів Гете-Інституту

Аналіз досліджень вітчизняних методистів показав, що технологія роботи з подкастом така ж, як і зі звичайним аудіотекстом, і охоплює три етапи: дотекстовий, текстовий і післятекстовий [5, с. 286]. Проте німецькі вчені скептично ставляться до розподілу вправ і завдань відповідно до часового моменту їх застосування та виконання, і пропонують класифікувати вправи для навчання аудіювання відповідно до їх цілей [14, с. 109]. Так, Рослер Д. та Вюрфель Н. виокремлюють вправи:

- що готують учнів до розуміння тексту шляхом активізації та розширення тих знань, що вони вже мають (підготовчі);
- що підтримують процес розуміння (підтримуючі);
- вправи, що підштовхують учнів далі і глибше займатися змістом тексту (поглиблюючі).

Отже, розглянемо детальніше вправи кожної групи, що можуть застосовуватись вчителями у ході навчання учнів аудіювання за допомогою подкастів. Так, метою підготовчих вправ є, перш за все, активізація знань, якими учні вже володіють, і до цієї групи відносяться вправи:

- на зняття лексичних труднощів (повторення лексичних одиниць);
- на зняття граматичних труднощів (повторення граматичних одиниць);
- на активізацію знання країнознавчої інформації;
- на обговорення життєвого досвіду учнів з теми, їх емоцій та думок з цього приводу;
- на передбачення змісту тексту.

Особливо важливим на цьому етапі є ознайомлення учнів із завданням до подкасту. Викладач обов'язково має пересвідчитись, що всім учням зрозуміло, як відбуватиметься робота з текстом далі, і що від них очікується, що є метою завдання. Як правило, учні дуже зосереджені під час прослуховування подкасту, і обдумування завдання у цей момент буде непотрібним перевантаженням для них.

Наступна група вправ – підтримуючі – є чисельнішою, оскільки існує багато стратегій аудіювання, що можуть бути застосовані учнями для кращого розуміння тексту, і, відповідно, учнів слід підштовхувати до цього за допомогою таких вправ. Наприклад:

- *розкриття значення незнайомих слів за допомогою контексту.* Учні використовують контекст, щоб зрозуміти незнайоме слово;
- *розпізнавання ключових слів.* У кожному тексті є найбільш важливі для розуміння тексту слова, це – ключові слова. Якщо учні зрозуміють ці слова, вони зрозуміють і загальний зміст тексту;

- *пошук специфічної інформації*. Тут мається на увазі режим «вібіркового аудіювання»;
- *виділення головної інформації в тексті та відокремлення її від другорядної*. Кожен текст містить головну і другорядну інформацію. Коли учень виокремить головну і зосередиться на її розумінні, він збереже власні сили і не впадатиме у відчай, намагаючись зрозуміти кожне слово. Вчитель взагалі має навчити учнів просто ігнорувати несуттєве;
- *висування припущень щодо змісту тексту*. Навіть перед переглядом фільму ми намагаємось здогадатись про його зміст за назвою, відповідно і учнів слід спонукати до висування припущень щодо змісту подкасту згідно із його заголовком в інтернеті;
- *перевірка припущень*. Іноді назва веде думки у неправильному напрямку, тому слід час від часу повертатись до припущень і перевіряти їх;
- *простежування структури тексту і її візуалізація*. Візуалізація може сприяти кращому розумінню тексту. Як правило, тут учні не створюють власних малюнків. Їм дають шаблон таблиці, графіка, діаграми або mindmap, які вони заповнюють під час прослуховування;
- *занотовування інформації за категоріями під час першого прослуховування/ перегляду*. Вчителі часто рекомендують учням робити нотатки під час першого прослуховування. Але учні могли б вести записи за категоріями, наприклад: А. Стосовно цієї інформації я впевнений, що зрозумів її правильно. В. Сподіваюсь, що правильно. С. Я не зрозумів це слово, але вважаю його важливим для розуміння змісту;
- *планування другого прослуховування*. Тоді (див. попередній пункт) перед другим прослуховуванням можна подивитися переклад незнайомих слів у словнику і, відповідно до записів, спланувати, на яку інформацію слід звернути увагу під час другого прослуховування. Така зосередженість допоможе краще зрозуміти факти, що залишились неясними під час першого прослуховування;
- *використання візуальних опор*. Якщо йдеться про аудіоподкаст, можна запропонувати учням розташувати малюнки, що відповідають змісту почутого, у правильній послідовності. Ще простіше вчителю організувати подібну роботу із відеоподкастом, коли замість малюнків будуть кадри побаченого;
- *використання вербальних опор*. Нагадаємо, що спеціальні подкасти для вивчення німецької мови вже містять субтитри у якості вербальних опор;

- *використання текстових опор*. За допомогою текстів із пропущеними можна надати учням опору під час прослуховування, або перевірити розуміння;
- *дидактичне використання зображення та звуку*. При роботі із відеоподкастами можна дидактично використовувати зображення та звук як різні канали надходження інформації. Так, можна запропонувати учням переглянути відеоподкаст спочатку без звуку, або дати їм прослухати відеоподкаст без демонстрації екрану, і попросити їх висловити припущення щодо змісту. До того ж, слід поговорити з ними про процеси сприйняття, щоб учні усвідомили, що зображення та звук підтримують розуміння у різний спосіб;
- *формулювання запитань до тексту*. Формулювання запитань дозволяє упорядкувати основну інформацію з тексту. Зазвичай, питання до подкастів формулює вчитель, але час від часу варто спонукати до цього учнів, тому що занадто детальні запитання слугують скоріш перевірці специфічної або другорядної інформації, проте не допомагають учням у загальному розумінні тексту;
- *зв'язування вже наявних знань із новою інформацією*. При формулюванні припущень, а також при розумінні слів, країнознавчих фактів та метафор нам допомагають вже наявні знання. Вони обов'язково мають пов'язуватись із новою інформацією. Рослер Д. та Вюрфель Н. називають цей елаборацією, що розуміється ними як когнітивна стратегія, яку частково свідомо застосовують для розуміння текстів, і яку варто використовувати у навчанні іноземних мов [14, с. 176];
- *усвідомлення стратегій аудіювання*. Розуміння учнями стратегій аудіювання надає їм свободу маневрування і потім вони вже доцільно користуються ними для кращого розуміння тексту, обираючи стратегію відповідно до завдання і до типу і характеру самого тексту.

Розглянемо детальніше вправи останньої групи – поглиблюючі. Умовно кажучи, вони слугують вже не стільки розумінню текстів, скільки досягненню інших цілей, що виходять із роботи з текстом. Тут використовують отриману з тексту нову інформацію разом із вже наявною як імпульс для дискусій, креативних завдань та ін. Так, якщо нову інформацію пов'язують із власними раніш набутими знаннями (елаборація), то в даному випадку йдеться про розуміння тексту, але слугуватимуть запропоновані завдання вже розвитку умінь говоріння та письма. Тобто вправи та завдання, що пропонуються в опорі на прослуханий/ переглянутий подкаст, завершатимуть його опрацювання.

Найголовніше – щоб обрана технологія роботи з подкастом була зручною і зрозумілою для вчителя, оскільки з нашого досвіду, саме це є запорукою успіху у роботі з подкастами. Як результат – саме в такому випадку зростає мовленнєва компетентність та мотивація учнів.

2. Медіаресурси Deutsche Welle та vitamin de

Deutsche Welle

З мобільними курсами від Дойче Велле можна просто та безкоштовно вчити німецьку мову. Незалежно від рівня володіння мовленням тут можна знайти вправи, новини та аудіоматеріали як для початківців, так і для тих, хто вже знаходиться на просунутому рівні. Для досвідчених користувачів, вчителів та викладачів також є цікаві матеріали для ознайомлення та використання.

<https://learngerman.dw.com/de/deutsch-lernen/s-9095> [17]

Початківці A1, A2

<https://learngerman.dw.com/de/anf%C3%A4nger/s-62079021>

Незалежні користувачі B1, B2

<https://learngerman.dw.com/de/fortgeschrittene/s-62079033>

Досвідчені користувачі C1, C2

<https://learngerman.dw.com/de/profis/s-62079037>

Матеріали для викладачів

<https://learngerman.dw.com/de/deutsch-unterrichten/s-61686839>

vitamin de

Це журнал для підлітків та молоді, які вивчають німецьку мову, вчителів німецької та друзів цієї мови в усьому світі. Він пропонує тексти для читання та матеріали для вивчення/ викладання німецької мови як іноземної з актуальних тем: життя молоді, країнознавство, школа, навчання, суспільство, культура, а також сучасні тренди у Німеччині. На нього можна придбати абонемент та отримувати у друкованому вигляді чотри рази на рік. У безкоштовному доступі на сайті журналу розміщені окремі тести з номерів, вправи та аудіоматеріали до них, а також країнознавчі вікторини, що оновлюються з кожним новим випуском.

Рівень складності тексту визначається кількістю зірочок, надрукованих поруч із текстом. Також існують додаткові позначки для вчителів:

		Leichte Texte (A2)
		Mittelschwere Texte (B1)
		Schwere Texte (B2 - C1)

	Leseprobe
	Arbeitsblatt
	Audiodatei

<https://www.vitaminde.de/> [27]

Окремі тексти з номерів

<https://www.vitaminde.de/leseproben.html>

Завдання та аудіоматеріали до текстів

<https://www.vitaminde.de/arbeitsblaetter-und-audiodateien.html>

Як приклад надаємо текст та завдання до нього, що були розроблені німецькими методистами, і які можна завантажувати безкоштовно:

vitamin de, Nr. 103/Winter 2024, S. 20 Text: Erich Kästner – Ein Meister der Kinderliteratur

Сам текст:

https://www.vitaminde.de/images/stories/vitaminde/ausgaben/vde103/vde103_Erich_K%C3%A4stner_Text.pdf

Завдання до нього з ключами/ відповідями:
https://www.vitaminde.de/images/stories/vitaminde/ausgaben/vde103/vde103_Erich_K%C3%A4stner.pdf

3. Die Deutschstunde. Портал для вчителів німецької мови від Гете-Інституту

Тут Ви знайдете практичні ідеї, розробки та тексти для учнів тих рівнів, що Ви викладаєте: https://www.goethe.de/prj/dlp/de/suche/list?&query=&p=1&orderby=tlm_ID%20desc

[21]

Підлітки A1

https://www.goethe.de/prj/dlp/de/suche/list?&level_ID=1&targetgroup_ID=3&query=&p=1&orderby=tlm_ID%20desc

Підлітки A2

https://www.goethe.de/prj/dlp/de/suche/list?&targetgroup_ID=3&level_ID=2&query=&p=1&orderby=tlm_ID%20desc

Підлітки B1

https://www.goethe.de/prj/dlp/de/suche/list?&targetgroup_ID=3&level_ID=3&query=&p=1&orderby=tlm_ID%20desc

Підлітки B2

https://www.goethe.de/prj/dlp/de/suche/list?&targetgroup_ID=3&level_ID=4&query=&p=1&orderby=tlm_ID%20desc

Німецька для професії

https://www.goethe.de/prj/dlp/de/suche/list?&targetgroup_ID=5&query=&p=1&orderby=tlm_ID%20desc

Матеріали для вчителів

https://www.goethe.de/prj/dlp/de/suche/list?&targetgroup_ID=7&query=&p=1&orderby=tlm_ID%20desc

4. Застосунки Гете-Інституту для самостійного вивчення німецької мови

Kostenlos Deutsch üben

Тут міститься величезна кількість безкоштовних матеріалів для самостійного вивчення німецької мови. Вони розподілені за темами та рівнями володіння мовленням.

<https://www.goethe.de/de/spr/ueb.html> [23]

Online Aussprachetrainer

Тут запропоновані серії вправ для розвитку навичок вимови та ритміко-інтонаційних навичок

<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/ast.html> [25]

Deutsch Vokabel-App

Дозволяє завантажити переліки слів для рівнів A1-B1, вчити їх у цікавий спосіб, і, таким чином, краще підготуватись для іспитів на отримання мовного сертифікату

<https://www.goethe.de/prj/dvt/ru/index.html> [22]

Deutsch für Dich

Безкоштовні вправи для вдосконалення вмінь та навичок з німецької мови

<https://www.goethe.de/prj/dfd/de/home.cfm> [16]

Unterwegs Deutsch lernen. Deutschtrainer A1 App

Застосунок для покращення мовленнєвих навичок з аудіювання, читання та письма на рівні A1. Зручний для використання у дорозі.

<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/kuj/dt1.html> [26]

Deutsch lernen mit Musik

Тут можна послухати німецькомовних співаків, підспівувати та виконувати цікаві вправи.

<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/lir.html> [19]

Mein Weg nach Deutschland

Тут зібрано поради для тих, хто хоче навчатися та жити в Німеччині.

<https://www.goethe.de/prj/mwd/de/startseite.html> [24]

Deutsch lernen mit You Tube

Цікава подорож у повсякденне життя німців. Кожен урок це певний епізод, в якому глядачів супроводжує молода вчителька німецької мови Іда.

<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/24h.html> [20]

Deutsch lernen auf Tik-Tok und Instagram

Застосунок ідеально підходить для тих, хто хоче бути активним в соціальних мережах та публікувати дописи німецькою мовою.

<https://www.tiktok.com/@goetheinstitut.deutsch> [18]

Spiele

На сайті *Kostenlos Deutsch üben* [23] Ви знайдете ігри для учнів з різним рівнем володіння мовленням.

<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/los.html>

<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/led.html>

<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/dsc.html>

<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/umk.html>

<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/mis.html>

5. Інші застосунки та інструменти для вчителя

Для офлайн-уроків

WebDav Nav + :

Застосунок для управління файлами. Дозволяє завантажувати файли, має функцію запису.

Scan:

Додаток для сканування QR-кодів. За допомогою QR-кодів можна перенаправляти учнів на вебсайти. Завдяки використанню QR-кодів на роздаткових матеріалах чи інтерактивних дошках можна зробити так, щоб інформацією з інтернету можна було користуватися швидше та зручніше.

Apple-Apps

Keynote:

Застосунок для виготовлення презентацій, на кшталт PowerPoint. За його допомогою можна розробляти презентації на різноманітні теми.

Pages:

Застосунок для опрацювання текстів, на кшталт Word. За його допомогою можна створювати документи і додавати в них фото та графіки. Чудово підходить для завдань на розвиток вмінь письма на уроці.

iMovie:

Застосунок для простого «нарізання» та опрацювання відео, що були зняті планшетом. Проте хотілося б застерегти вчителів від безпосереднього виготовлення відео на YouTube або Vimeo. Рекомендовано, коли з результатом навчання слід ознайомити широке коло глядачів.

Сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах

Для мультимедійного контенту

Pic Collage:

Застосунок для простого виготовлення фото/текстових колажів та постерів. Ідеальний застосунок для тих, хто тільки починає працювати з iPad на уроках. Легкий у використанні.

Popplet:

Додаток для мозкових штурмів та виготовлення Mindmap. Зручний у використанні.

Strip Design:

Застосунок для виготовлення коміксів та фото-історій. Великий вибір шаблонів та шрифтів.

Shadow Puppet:

Застосунок для виготовлення простих фото-аудіо-історій. Дозволяє з'єднувати велику кількість фото та покласти їх на музику. Функція аудіозапису інтегрована в застосунок. Добре підходить для тих, хто тільки починає опановувати роботу зі звуком та зображенням.

Puppet Pals HD Director's Pass:

Застосунок для виготовлення коротеньких анімаційних фільмів. Легкий у використанні і підходить для роботи з учнями на початковому рівні вивчення німецької мови.

Tellagami Edu:

Створення коротких відео з розважальними аватарами. Завдяки заздалегідь підготовленим елементам аватари можна зробити більш персоналізованими. На задньому фоні можна розмістити фотографії. Також можна вписати текст і накласти мовлення. Добре підходить для коротких записів усного мовлення.

Explain Everything

Застосунок для створення коротеньких роз'яснювальних відео.

Rizne

Kahoot

Онлайн-сервіс для створення інтерактивних завдань. Дозволяє створювати тести, опитування, вікторини. Платформу можна використовувати під час роботи з будь-якими віковими категоріями.

Padlet

Це віртуальна дошка, на якій можна розміщувати текстові нотатки, зображення, фотографії (у тому числі з вебкамери Вашого пристрою), файли і посилання на зовнішні ресурси. Ви можете переміщувати картки-елементи на дошці, додавати коментарі під окремими картками та працювати з дошкою разом з іншими. Коли дошка готова, Ви можете поділитися нею в соцмережах, вбудувати її в сайт, експортувати в різних форматах, роздрукувати, і навіть створити для неї QR-код. Ос-

новні можливості сервісу – необмежена кількість учасників, автоматичне збереження змін, можливість коментування, можливість модерування та встановлення режимів доступу (лише перегляд, редагування, адміністративний доступ), підтримка великої кількості форматів (зображення, відео, аудіо, таблиці, документи тощо).

Quizlet

Безкоштовний сервіс, який дозволяє легко запам'ятовувати будь-яку інформацію, яку можна представити у вигляді навчальних карт. Все, що потрібно – це знайти в базі або створити інтерактивний матеріал – власні картки, додавати до них картинки та аудіофайли, а потім виконувати вправи та грати в ігри, щоб запам'ятати даний матеріал.

Mentimeter

Інструмент для створення інтерактивних презентацій та опитувань. Можливість швидко взаємодіяти з учнями та бачити їхні реакції в реальному часі.

ChatGPT

Чат-бот та віртуальний помічник з генеративним штучним інтелектом.

ЧАСТИНА ТРЕТЯ. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ІСТОРИЧНОМУ АСПЕКТІ

1. Технології навчання іноземних мов і культур в історичному аспекті

Нагадаємо, що технологія навчання – це сукупність найбільш раціональних способів наукової організації праці, яка має забезпечувати досягнення мети навчання за мінімальний час і з найменшими затратами сил і засобів; спеціально відібрані й розміщені у певному порядку прийоми навчання, які використовує вчитель у своїй роботі [1, с. 567].

Розглянемо найбільш розповсюджені технології навчання ІМ, які в методичній літературі інколи мають назву «метод».

Технології програмованого навчання

Програмоване навчання в широкому значенні цього терміну означає навчання, організоване на принципах пізнавальної діяльності учнів. Це технологія управління навчальним процесом через використання зворотного зв'язку, оптимального поділу матеріалу на порції і поступового (поетапного) формування навичок і розвитку вмінь через відповідний розподіл логічних операцій. Програмоване навчання може використовуватись у роботі за будь-яким методом за умови, що навчальний матеріал піддається програмуванню. Вважається, що навчання з використанням прийомів програмування є більш ефективним у порівнянні з традиційним, непрограмованим.

Програмоване навчання виникло в США в 50-і рр. XX ст. в руслі теорій біхевіоризму. Ідея програмованого навчання отримала свій розвиток у 60-х роках у СРСР. В її основу покладено теорію поетапного формування розумових дій і теорію мовленнєвої діяльності. Відповідно до цих теорій програмоване навчання реалізується на основі визначення системи орієнтирів, шляхом поетапного засвоєння цих орієнтирів.

Модель програмованого навчання. Зміст моделі – це навчальні кроки, тобто комплекси програмованих навчальних дій, кожна з яких спрямована на вирішення конкретної навчальної задачі. Навчальні дії вчителя у структурі кроку включають: 1) інструкцію із вказівкою на характер завдання і на спосіб його виконання; 2) паузи для реалізації інструкції; 3) ключі, що забезпечують перевірку правильності виконання завдання і корекцію відповіді; 4) паузи для корекції відповіді.

Навчальні дії учня включають: 1) осмислення інструкції і складання на її основі програми дій; 2) реалізація програми; 3) оцінка правильності виконання програми за ключем; 4) повторення правильної відповіді або її корекція.

Залежно від мети і змісту програми можуть варіюватися форма (друкована, звукова, зорова на дисплеї; звукова безпосередня або в аудіозапису), характер інструкції, вид ключа, кількість елементів у кроці.

Згідно принципу успішності створено три основні види програм: лінійні, внутрішньо керовані (розгалужені) і зовнішньо керовані.

Лінійні програми мають вигляд дидактичних матеріалів для навчальних машин і програмованих посібників. Обладнання машин дозволяє вводити навчальну інформацію на картці або на паперовій стрічці. Причому у першому випадку, після того, як учень виконає завдання, дається одна правильна відповідь, у другому – пропонується на вибір декілька відповідей.

Розгалужена програма забезпечує диференціацію процесу навчання. Вона складена таким чином, що у разі правильної відповіді учень просувається по програмі, а при допущенні помилки – відсилається до матеріалу, необхідного для її корекції і усунення. Наявність у програмі розгалуженості і доповнень дозволяє керувати навчанням з урахуванням індивідуального просування по програмі. Диференціація навчання розглядається як позитивний фактор розгалуженого програмування.

У зовнішньо керованих програмах ураховуються всі попередні відповіді учня на відміну від лінійних і внутрішньо керованих. Рішення по кожному з наступних кроків залежить від виконання усієї програми. Для реалізації цього типу програмування необхідні комп'ютери.

Ідеї програмованого навчання отримали найбільш послідовну реалізацію у комплексах програмованих посібників, які призначалися для роботи під керівництвом учителя.

Програмоване навчання має ряд переваг у порівнянні із традиційним і дозволяє значно інтенсифікувати й індивідуалізувати роботу учнів на уроці. Це стає можливим за умови одночасної роботи учнів з програмою; за одиницю часу опрацьовується значно більший в порівнянні з традиційним обсяг навчального матеріалу [Бі, 568].

Технології інтенсивного навчання

До технологій інтенсивного навчання найчастіше відносять ритмопедію, гіпнопедію, релаксопедію, «інтел», експрес тощо. Розглянемо їх коротко.

Ритмопедія – це технологія, яка дозволяє інтенсифікувати процес запам'ятовування через створення сприятливих умов для функціону-

Сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах

вання механізмів пам'яті. Її було розроблено групою методистів Кишинівського університету і впроваджено на уроках ІМ. Ця технологія передбачає введення іншомовної інформації, її закріплення та активізацію з використанням ритмостимуляції у процесі групового спілкування. Під *ритмостимуляцією* розуміють вплив на біоритміку людини монотонними звуками низької частоти, світлом, кольором, музичним супроводом через слухові і зорові аналізатори. Це сприяє довготривалому збереженню в пам'яті навчального матеріалу, що у 2-3 рази перевищує традиційну норму: 75 фраз за 45 хвилин. Експериментально доведено, що надійне і довготривале запам'ятовування матеріалу досягає у середньому 85%.

Заняття складається із сеансу введення інформації на фоні ритмостимуляції, самостійної роботи в лабораторії з використанням ТЗН, уроку з учителем, метою якого є активізація і автоматизація пройденого матеріалу. Навчальний матеріал сприймається тричі: через слуховий, зоровий і мовленнєвий канали. Поєднання логічного (вербальна інформація) та емоційного (музичний фон, затемнена аудиторія, голос диктора), що сприймається одночасно на свідомому й підсвідомому рівнях, допомагає активізації резервних можливостей головного мозку, сприяє збільшенню обсягу і тривалості запам'ятовування. У навчанні ІМ ритмопедія рекомендується для введення значного обсягу матеріалу, розрахованого на довільне запам'ятовування.

Гіпнопедія – технологія навчання під час сну – була популярною в методиці навчання ІМ у 60-70-х рр. минулого століття. Припускалось, що в період неспання людина здатна упізнати почуті під час сну одиниці мовлення і повторити їх. Таким чином, гіпнопедія передбачала формування навичок пізнання і репродукції одиниць мовлення, введених через гіпнопедичну програму. Апологети цієї технології стверджують, що заучування лексики скорочується в декілька разів.

Релаксопедія – це технологія навчання з використанням прийомів релаксації – психічного і фізичного розслаблення, що викликається словесним впливом (навіюванням). Доведено, що під час релаксації спостерігається активізація розумової діяльності і людина може за одиницю часу засвоїти значний за обсягом навчальний матеріал. Ця технологія використовувалася для інтенсифікації процесу навчання ІМ.

«Інтел (інтелектуальна) технологія» – це технологія вивчення ІМ на підсвідомому рівні. В її основі лежить ефект гіпермнезії, понадзапам'ятовування, яке в 1000 (!) разів, на думку авторів, перевищує норму. Технологію розроблено в Академії наук СРСР в 1987 році і продемонстровано вперше на Московській міжнародній виставці відеокібе-

рнетичних засобів «Експолінгва-86». Технологія базується на так званому «ефекті 25 кадрів».

Вважається, що інформація з екрану телевізора сприймається на свідомому рівні при темпі її подачі не більше 24 кадрів за секунду. Якщо вказаний темп вищий, інформація сприймається і засвоюється не на свідомому, а на підсвідомому рівні. Це відкриття використовувалось спочатку виключно у рекламі. У навчанні ІМ воно стало джерелом підвищення резервів головного мозку. Вчені пов'язують ефект надзапам'ятовування з тим, що 97% психічної діяльності людини проходить на рівні підсвідомості і лише 3% – на свідомому. Цю ідею використано у технології навчання швидкого читання – «Інтел».

Навчання за вказаною технологією має такі етапи. На уроці використовується відеокасета і телевізор. Перші 15 хвилин учень спостерігає за екраном, на якому миготять пари слів зі швидкістю 25 кадрів за секунду (етап «бачу»). На наступному етапі («бачу і чую») слова подаються у звичному режимі і в озвученому варіанті. На третьому етапі («працюю») учень бачить слова на екрані і перекладає їх. Вважається, що після 60-70 годин роботи словарний іншомовний запас може становити 7000 слів та виразів. При цьому він зберігається в пам'яті довгі роки.

«Експрес-технологія» запропонована І. Давидовою в 90-і роки ХХ ст. і полягає у прослуховуванні з аудіокасет спеціальних текстів. Тексти мають тематичний характер і кожна з касет (6090 хвилин) присвячується одній з тем із сфери побутового спілкування. Особливість методу полягає в тому, що на касеті зафіксовані специфічні звукові сигнали, які не розрізняються на слух. Звукові сигнали – це навчальний текст, який записано у високому темпі. Інформація, зафіксована у такий спосіб, сприймається на рівні підсвідомості і надійно зберігається в пам'яті. На думку науковців, вказана технологія орієнтована на людей певного психічного стану – податливих і тих, хто легко піддається навіюванню (гіпнозу). Щоб отримати ефект від зазначеного курсу, потрібно дуже напружено працювати, а це витримують далеко не всі. Явище гіпермнезії, яке виникає в результаті використання спеціальних звукових сигналів, що впливають на підсвідомість, не отримало поки що переконливого експериментального підтвердження [1, с. 568-570].

Драматико-педагогічні технології

Великий інтерес викликає також і драматико-педагогічна організація навчання (*dramapädagogische Gestaltung des Unterrichts*) іноземних мов, яка повністю орієнтована на дію. Виділяють різні аспекти драматико-педагогічного навчання: теоретичний, індивідуально- і соціально-

психологічний, психолінгвістичний, літературно- і мовнодидактичний. Основним девізом цієї технології є: ми вчимо і вчимося мови головою, серцем, руками і ногами. Головна ідея технології – вчителі іноземної мови і культури можуть багато чого запозичити для своєї практичної діяльності у професійних мистецтвознавців та акторів: як зробити банальний діалог підручника напруженим і цікавим; як створити відповідну атмосферу; як вживатися в ситуацію і роль, чітко артикулювати звуки, подавати сигнали за допомогою жестів і міміки. Стрижнем драматико-педагогічної організації навчання є, як і під час репетиції в театрі, сценічна імпровізація при широкому використанні такого прийому як живі картинки в застиглих, нерухомих позах (Standbild).

«Мовчазні» технології

Особливого поширення набувають наприкінці XX ст. ідеї «автономії» учнів у навчальному процесі. Автономія навчання тісно пов'язана з поворотом до орієнтованого на учня навчання, що перегукується з поняттями індивідуалізації навчання.

Так, одним із основних принципів «мовчазної» технології (Silent Way), розробленого Галебом Гатегно (Galeb Gattegno), є підпорядкованість навчання учінню (teaching should be subordinated to learning). Цим визначається «мовчазна» роль учителя та одночасно велика мовленнєва активність і самостійність тих, хто навчається. У навчанні широко використовуються жести вчителя, кольорові звукові та вокабулярні таблиці, кубики (rods) для демонстрації введення і засвоєння звуків, слів, структур у діях і ситуаціях. Учитель ніби виконує роль драматурга: він пише сценарій, визначає дійових осіб, моделює їх дії, готує необхідні вербальні й невербальні опори, задає тон, створює атмосферу для комунікації та, спостерігаючи за процесом засвоєння, дає оцінку його учасникам.

Технологія повної фізичної реакції

У практиці навчання іноземних мов за кордоном широке застосування знайшла також технологія Джеймса Ашера (James Asher) повної фізичної реакції (Total Physical Response – TPR). Як правило, ця технологія використовується на початковому ступені навчання і базується на твердженні, що відсутність стресових ситуацій значно підвищує мотивацію навчання. Основними положеннями цієї технології є: 1) розуміння іноземної мови повинно передувати говорінню; 2) розуміння слід розвивати шляхом виконання наказів; 3) не потрібно примушувати говорити, завдяки наказам та фізичним діям при їх виконанні спонтанно розвивається готовність до говоріння. Серед учених-

методистів немає єдності щодо доцільності застосування TPR у навчанні іноземних мов і культур.

«Тандем – технологія»

Ця технологія передбачає автономне (самостійне) вивчення ІМ двома партнерами з різними рідними мовами, які працюють у парі. Метою тандему є оволодіння рідною мовою свого партнера в ситуації реального або віртуального спілкування, знайомство з особистістю, культурою країни, мова якої вивчається, а також отримання інформації з галузей, які цікавлять того, хто вивчає мову. Тандем-технологія виникла у Німеччині в кінці ХХ ст. в ході зустрічей німецько-французької молоді. В рамках цієї технології визначились дві основні форми роботи – індивідуальна і колективна, а до основних принципів віднесені: принцип обопільності і принцип автономності.

Ці принципи розкривають суть технології. Принцип обопільності передбачає, що кожен з учасників тандему отримає однакову користь від спілкування. Принцип автономності базується на тому, що кожен із партнерів самостійно несе відповідальність за свою частину навчання: за вибір мети, змісту і засобів навчання, а також за кінцеві результати.

У 1992-1994 рр. в країнах Європи почалась робота по створенню міжнародної тандем-сітки в інтернеті. Її метою є забезпечення віртуального спілкування, спрямованого на оволодіння рідною мовою партнера в процесі взаємного навчання за допомогою інтернету.

Віртуальна комунікація має низку переваг в порівнянні із «живою»: 1) розширюються кордони і можливості спілкування, тому що тандем-партнера можна знайти практично в усіх країнах світу; 2) обидва комуніканти знаходяться у своєму звичному життєвому просторі, зручному для використання аутентичного матеріалу і необхідних джерел інформації; 3) спілкування реалізується частіше всього на основі писемного тексту у формі листів і повідомлень, що дозволяє удосконалювати навички і вміння писемного мовлення та оволодіти поступово моделлю мовленнєвої поведінки партнера; 5) корекція помилок в писемних повідомленнях допомагає удосконаленню умінь розуміти писемний текст, а також сприяє формуванню умінь пошуку та аналізу чужих і власних помилок у письмі.

«Тандем-технології» слід розглядати як перспективні у використанні сучасних методик навчання ІМіК. У результаті регулярного обміну електронними листами, які можуть супроводжуватися не лише віртуальними, але й реальними контактами, відбувається формування й розвиток умінь писемного мовлення, розширюються знання системи мови і країни, мова якої вивчається, розвиваються уміння пошуку та корекції помилок в електронному тексті, удосконалюються вміння

Сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах

користуватися інформаційно-комунікаційними технологіями [1, с. 570-572].

Такими є основні напрями-методи і технології вітчизняної та зарубіжної методики. Але методична наука розвивається і, безумовно, будуть розроблятися і нові методи і нові технології навчання іноземних мов і культур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник / за заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Європейське Мовне Портфоліо: Проєкт української версії для учнів 13-17 років/ Укладач О. Карп'юк. Тернопіль:Лібра Терра,2011. 128 с.
3. Зубрик А. Інтерактивні методи і прийоми навчання англійської мови учнів початкових класів. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка», 2020. Том 2. № 28. С. 87-92.
4. Кіршова О.В. Методика підготовки магістрантів створювати професійно орієнтовані проєкти на основі німецькомовних текстів: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02 . К., 2008. 502 с.
5. Кіршова О.В. Подкаст як засіб навчання німецької мови студентів-філологів. Педагогічна освіта: теорія і практика. Кам'янець – Подільський, 2021. Вип.31. С.281-291
6. Кіршова О.В. Форми роботи та прийоми навчання для формування німецькомовної комунікативної компетентності у говорінні студентів-філологів. – Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич, 2021. Т.2.Вип.41. С.164-171.
7. Моргунова, С.О. Дидактичний потенціал подкасту як засобу інтенсифікації навчання іноземної мови в університеті. Збірник наукових праць Херсонського державного університету, Педагогічні науки. Херсон, 2018. Вип.1 (84). С.183-187.
8. Морська Л.І. Методична система підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій у навчанні учнів: Монографія. Тернопіль: ТНТУ імені Володимира Гнатюка, 2007. 243 с.
9. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): [навч.посібник]. К.: Ленвіт, 2008. –235 с.
10. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К.: А.С.К., 2006. 192с.
11. Програма з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проєкт/Колектив авторів.: С.Ю. Ніколаєва, М.І. Соловей, Ю.В. Головач та ін. К.: Британська Рада, Міністерство освіти і науки України, 2001. 245 с.

Сучасні медіаресурси та технології навчання німецької мови у старших класах

12. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: Навчальний посібник. К.:Фірма «Інкос», 2006. 248 с.

13. Шевцова, Н.О. Методична характеристика подкастів для формування німецькомовної соціокультурної компетентності. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Серія : Педагогічні науки, 2019. Вип. 161(5). С. 231-240.

14. Rösler, D. und Würffel, N. Lernmaterialien und Medien. München: Goethe -Institut, 2014.189 S.

15. Funk H., Kuhn Ch., Skiba D. u.a. Aufgaben, Übungen, Interaktion. München: Goethe -Institut, 2014. 184 S.

ПЕРЕЛІК МЕДІАРЕСУРСІВ

1. Deutsch für Dich: Webseite. URL:
<https://www.goethe.de/prj/dfd/de/home.cfm>
2. Deutsch lernen : Webseite. URL:
<https://learn german.dw.com/de/deutsch-lernen/s-9095>
3. Deutsch lernen auf Tik-Tok und Instagram: Webseite. URL:
<https://www.tiktok.com/@goetheinstitut.deutsch>
4. Deutsch lernen mit Musik: Webseite. URL:
<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/lir.html>
5. Deutsch lernen mit You Tube: Webseite. URL:
<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/24h.html>
6. Deutschstunde: Das Portal für DaF-Lehrkräfte. URL:
<https://www.goethe.de/prj/dlp/de/suche/list?&query=&p=1&orderby=tlm ID%20desc>
7. Deutsch Vokabel-App: Webseite. URL:
<https://www.goethe.de/prj/dvt/ru/index.html>
8. Kostenlos Deutsch Üben: Webseite.
URL: <https://www.goethe.de/de/spr/ueb.html>
9. Mein Weg nach Deutschland: Webseite. URL:
<https://www.goethe.de/prj/mwd/de/startseite.html>
10. Online Aussprachetrainer: Webseite. URL:
<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/ast.html>
11. Unterwegs Deutsch lernen. Deutschtrainer A1 App: Webseite: URL:
<https://www.goethe.de/de/spr/ueb/kuj/dt1.html>
12. Vitamin de : Journal für junge Deutschlerner. URL:
<https://www.vitaminde.de/>

Навчальне видання

Ольга Володимирівна КІРШОВА

СУЧАСНІ МЕДІАРЕСУРСИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ

Навчальний посібник

Редактор *О. Михайлова*

Комп'ютерна верстка, дизайн обкладинки *К. Гросу-Грабарчук*
Друк *С. Волинець*. Фальцювальні-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 31.03.2025.

Формат 60х84 ¹/₁₆. Папір офсет.

Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.

Ум. друк. арк. 3,7. Обл.-вид. арк. 3,1.

Тираж 100 пр. Зам. № 6961.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.

54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2020.